

المختصر المفيد للمسلم الجديد
- كردي -

پوختەهێهکی بەسوود بۆ کەسێک تازە مسوڵمان بوویت

ئامادەکردن:

محمد الشهري

Islamhouse.com

المحتوى الإسلامي

پوختہ ہیہ کی بہ سووہ
بؤ کہ سی کے تازہ
منسول مان بووبی ت

نامادہ کردن:

محمد الشہری

2020 – 1441

شركاء التنفيذ:

المحتوى الإسلامي

رواد الترجمة

جمعية الربوة

دار الإسلام

يتاح طباعة هذا الإصدار ونشره بأي وسيلة مع
الالتزام بالإشارة إلى المصدر وعدم التغيير في النص.

Telephone: +966114454900

ceo@rabwah.sa

P.O.BOX: 29465

RIYADH: 11557

www.islamhouse.com

به‌ ناوی خوای به‌خشنده و میهره‌بان

پیشه‌کی

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ، نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغُورُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

أما بعد:

خوای گه‌وره‌ ریژی له‌ نه‌مه‌کانی ئاده‌م‌ گرت و فه‌زل و ڕیژ و پله‌وپایه‌ی نه‌وانی به‌رزکرده‌وه به‌سه‌ر زۆریک له‌ دروستکراوه‌کانی، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌ر مویت: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ واته‌:

﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ...﴾ [الإسراء: 70]

﴿سویند به‌ خودا، بئگومان ریژمان له‌ نه‌وه‌ی ئاده‌م‌ گرت﴾. [الإسراء: 70]. و خوای گه‌وره‌ زیاتر ریژلینانی به‌م ئومه‌ته به‌خشی ئه‌ویش به‌ نارنی باشترین پیغه‌مبه‌ر بویان که موحه‌مه‌ده -صلی الله علیه وسلم-، و خیرترین کتیبی بویان دابه‌زاند که قورنانی پیروژه، و رازی بوو به‌وه‌ی مه‌زنترین ئاین شه‌ریعه‌تیان بئیت که ئیسلامه، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌ر مویت:

﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَآوَأَمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِّنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ [آل عمران: 110]

واته‌: ﴿ئیه‌وه (موسولمانان) باشترین گه‌لیک بوون بۆ خه‌لکی هینرا بئته‌ دی، فه‌رمان ده‌ده‌ن به‌ چاکه و نه‌هی و جله‌وگیری ده‌که‌ن له‌ خراپه و بپروا

ده‌هینن به‌خودا ئەگەر نام‌ه‌داره‌کان (خاو‌من کتیبه‌کان له‌جوله‌که‌ و‌گاو‌ره‌کان) ب‌روایان به‌ئینایه‌ ئەوه‌ باشتر بوو بۆیان هه‌ندیک له‌وان ب‌روادارن و‌(باوه‌ریان هیناوه‌ به‌ ئاینی ئیسلام) به‌لام زۆربه‌یان له‌ فەرمانی خودا دهر‌چوون (فاسق بوون). [آل عمران : 110]. وله‌ مه‌زنترین نیعمه‌ته‌کانی خودا به‌ سه‌ر مرۆف‌ه‌وه‌ ئەوه‌یه‌ که‌ هیدایه‌تی پنبه‌خشیوه‌ بۆ شوێنکه‌وتن و‌په‌یره‌وکردنی ئاینی ئیسلام، و‌جیگیربوون له‌سه‌ری و‌کرده‌وه‌ کردن به‌ ئەحکام و‌شه‌ریعه‌ته‌کانی ئەم ئاینه‌، وله‌ ئەم کتیبه‌دا که‌ له‌ قه‌باردا بچووکه‌ به‌لام ناوه‌رۆکه‌که‌ی گه‌لێک فراوانه‌ مسوڵمانی نوێ ئەو شتانه‌ فێر ده‌بیټ که‌ ده‌بیټ هه‌ر بیزانیت به‌ شیوه‌یه‌کی پوخت که‌ دیارترین شه‌ریعه‌ته‌کانی ئەم ئاینه‌ مه‌زنه‌ی بۆ روونده‌کاته‌وه‌، ئەگه‌ر تیی بگات و‌کرده‌وه‌ی پێیکات ئەوا دهر‌ده‌چیت به‌ره‌و فێربوونی زانستی شه‌ری و‌به‌ ده‌سته‌ئینانی زانستی زیاتر سه‌بارت به‌ ناسینی په‌روه‌ردگار -سبحانه‌ و‌تعالی-، و‌په‌غه‌مبه‌ره‌که‌ی موحه‌مه‌ده -صلی الله علیه وسلم-، و‌ئاین و‌به‌رنامه‌ی ژبانی ئیسلامه‌، و‌بۆیه‌ خودا ده‌په‌رستیت به‌ چاو‌روشنی و‌زانسته‌وه‌، و‌دلی ئارام و‌جیگیر ده‌بیټ و‌ئیمانی زیاد ده‌کات به‌ نزیکبوونه‌وه‌ی له‌ په‌روه‌ردگاری به‌هۆی په‌رستن و‌شوێنکه‌وتنی سونه‌تی په‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم-.

وداواکارم له‌ خوای گه‌وره‌ که‌ هه‌موو وشه‌یه‌کی نێو ئەم کتیبه‌ پیرۆز و‌به‌ره‌که‌تی تیدا بیټ، و‌بیټه‌ هۆی سوود بۆ ئیسلام و‌مسوڵمانان، و‌به‌ دلسۆزی و‌ئیخلاصه‌وه‌ بۆ په‌رزه‌مندی ئەو زاته‌ مه‌زنه‌ نووسرا بیټ، و‌پاداشتی بۆ هه‌موو مسوڵمانان بیټ ئەوانه‌ی زیندوون و‌ئوانه‌شی مردوون.

صلی الله وسلم علی نبینا محمد و‌علی آله‌ و‌صحابه‌ أجمعین.

محمد الشیبة الشهري

2 / 11 / 1441 کۆچی

په‌روه‌ر دگاره‌م (الله) یه‌.

• خوای گه‌وره ده‌فه‌ر مویت:

﴿يَأَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ
تَتَّقُونَ ۲۱﴾ [البقرة: 21]

واته: ﴿ئه‌ی خه‌لکینه، په‌روه‌ر دگارتان په‌رستن که ئیوه وئوه‌انه‌ی پێش
ئیوه‌شی دروست کردوه به‌لکو به‌و په‌رسته‌ن خوتان به‌پاریزن﴾. [البقرة:
21]. • خوای گه‌وره ده‌فه‌ر مویت:

﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ...﴾ [الحشر: 22]

واته: ﴿الله﴾ ئه‌و زاته‌یه هه‌یج په‌رستراویک هه‌ق وراست نیه‌ که
شایه‌نی په‌رستن بێت جگه‌ له ئه‌و﴾ [الحشر: 22]. • خوای گه‌وره
ده‌فه‌ر مویت:

﴿... لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ۱﴾ [الشورى: 11]

واته: ﴿هه‌یج شتێک هاوشیوه‌ی خودا نییه وئوه بیسه‌ره -السمیع-ه و بینه‌یه
-البصیر-ه﴾ [الشورى: 11].

• الله په‌روه‌ر دگاری منه و په‌روه‌ر دگاری هه‌موو شتێکه، پادشایه (المالك)ه،
خولقینه‌ره (الخالق)ه، رۆزیده‌ره (الرزاق)ه، وهه‌موو شتێک ئه‌و به‌ر یوه‌ی
ده‌بات.

• تهنها ئهو زاته مهز نه شايهني پهرستنه، وهیچ پهرودگارێك نیهه جگه له ئهو زاته، وهیچ پهرستراویك ههق وراست نیهه كه شايهني پهرستن بێت جگه له ئهو زاته مهزن وپيروژه.

• خاوهنی ناوه جوانهكان وسيفاته بهرزه‌كانه كه به جیگیری له قورئانی پیروژدا یان له سونه‌تا باسكراوه، ناوه‌كاني خواي گهوره له ئهوپهري كه‌مال و جوانیدان، وهیچ شتیك وهكو ئهو زاته نیهه و بیسه‌ره و بینایه.

له ناوه جوانه‌كاني خواي گهوره:

الرّزاق، الرّحمن، القدير، المَلِك، السميع، السّلام، البصير، الوكيل، الخالق، اللطيف، الكافي، الغفور.

الرّزاق: واتا رزۆیدهر، ئهو خودایه كه رزق به به‌نده‌كاني ده‌به‌خشیت كه بریتین له رزق بۆ لاشه و رزق بۆ دله‌كان و روچه‌كان.

الرحمان: واتا میهره‌بان، كه رحمه‌ت و به‌زه‌یی و میهره‌بانی خودا زۆر مهز نه و هه‌موو شتیکی گرتووه‌ته‌وه.

القَدِيرُ: واتا توانادار، خاوهنی ئهوپه‌ری توانایه كه تووشی هیچ لاوازی و كه‌موكورتی و بیزارای و نارحه‌تی و هیلاك بوونیك نابیت.

المَلِك: واتا پادشا، خاوهنی سیفه‌تی مه‌زنی و زالبوون و به‌ریوه‌بردنه، و هه‌موو شتیك ئهو خاوه‌نیه‌تی و مولکی ئه‌وه؛ و ئهو به‌و ویستی خوی به‌ریوه‌یان ده‌بات.

السَّمِيع: واتا بیسه‌ره، هه‌موو شتیك ده‌بیستیت ئه‌وه‌ی ئاشکرایه و ئه‌وه‌ی نه‌یهه.

السَّلَام: واتا سه‌لامه‌ته و به‌ریئه (دوره) له هه‌موو که‌موکوری و عه‌یب و ناکامی و لاوازییه‌ک یان هه‌ر سیفه‌تێکی تر له سیفه‌ته‌کانی ناکامی و که‌موکورتی.

البصیر: واتا بینایه، و بینینی خوی گه‌وره هه‌موو شتیکی گرتووه‌ته‌وه ئه‌گه‌ر چیش شته‌که و ورد و بچووک بیت، زانستیکی گشتگیری هه‌یه سه‌باره‌ت به هه‌موو شتیکی ئه‌گه‌ر ئاشکرا یان شاراوه بیت.

الوکیل: واتا سه‌ر په‌شتیاری بوونه‌وه‌ر مکان ده‌کات و پرزق و پرۆزییان پیده‌به‌خشیت، و به‌رژمونه‌ندییه‌کانیان جیبه‌جیده‌کات، و هه‌روه‌ها ئه‌وه‌ی ئیمانداران داوی ده‌که‌ین و غه‌میانه له هیدایه‌تدان و جیگیربوون له سه‌ر ریگی راست و کاروباری ژیان و پێداویستی و هه‌ر شتیکی تر بۆیان ئاسان ده‌کات و پێیان پیده‌به‌خشیت.

الخالق: واتا خولقینه‌ره، که هه‌موو شتیکی ئه‌و دروستی کردووه به‌ بێ ئه‌وه‌ی له پێشتردا هیچ نمونه‌یه‌کیان هه‌بیت.

اللطیف: واتا دلۆقان و میهره‌بانه، که ریز له به‌نده‌کانی ده‌گرتیت و ره‌حمیان پیده‌کات و ئه‌وه‌ی داوی بکه‌ن پێیان ده‌به‌خشیت.

الکافی: واتا هه‌موو پێداویستییه‌کانی به‌نده‌کان جیبه‌جیده‌کات به‌ پێی پێویستییان، ئه‌گه‌ر خودا پشتیوانی به‌نده‌ بیت ئه‌وا به‌نده‌ پێویستی به‌ هیچ که‌س و شتیکی تر نابیت.

العفور: واتا لیخۆشبووه، که به‌نده‌کانی ده‌پاریزیت له شه‌ر و خراپه‌ی تاوانه‌کانیان، و به‌هۆی ئه‌نجامدانی تاوانه‌وه سزایان نادات ئه‌گه‌ر ته‌ویه بکه‌ن.

مسوڵمان بئیر ده‌کاته‌وه و سه‌ری سوور ده‌مئینت له‌و بوونه‌هرانه‌ی خوای گه‌وره‌ دروستی کردوون و چون وریگاکانی په‌یدا کردنی رزقی بۆ ئاسان کردوون، و له‌و شتانه‌یه‌ش گرنگی پیدانی دروستکراوه‌کانه‌ به‌ بیچووه‌کانیان به‌ په‌ره‌وش بوون له‌سه‌ر خواردن پیدانیا‌ن تا ئه‌و کاته‌ی که‌ پشت ده‌به‌ستن به‌خۆیا‌ن و بئێ پئویست ده‌بن له‌ یارمه‌تیدانی دایکیان، پاک و بیگه‌ردی بۆ ئه‌و زاته‌ی که‌ ئه‌م هه‌موو بوونه‌هره‌ی دروستکردووه‌ و به‌ رهم و به‌زه‌بیه‌ به‌رامبه‌ریان وریگاکانی یارمه‌تی و چاکبوونی حا‌ل و باریا‌نی بۆ ئاسان کردوون نه‌گه‌رچیش له‌ ئه‌وپه‌ری لاوازیان.

پێغه‌مبهری من موحه‌مه‌ده- صلی الله علیه وسلم-

خوای گه‌وره ده‌فه‌ر مویت:

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ

عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾ [التوبة: 128]

واته: ﴿سویند به‌خودا، به‌راستی پێغه‌مبهر یکتان بۆ هاتوو له‌خوتان، ونا‌رمه‌تی و ناخۆشی ئیوه‌قورس و گران ونا‌رمه‌ته‌به‌لایه‌وه، زۆر سووره‌له‌سه‌ر (باوه‌ره‌نیان) تان بۆ به‌رواداران زۆر دل‌سۆز و میهره‌بانه‌﴾. [التوبة: 128]. خوای گه‌وره ده‌فه‌ر مویت:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾ [الانبیاء: 107]

واته: ﴿و(ئه‌ی موحه‌مه‌د-صلی الله علیه وسلم-) تۆمان ته‌نها بۆ ئه‌وه‌ناردوو که‌رمه‌ت بێت بۆ جیهانیان﴾. [الانبیاء: 107].

موحه‌مه‌د-صلی الله علیه وسلم- پێغه‌مبهری میهره‌بانی و هیدایه‌تدان

ئهو موحه‌مه‌د کورێ عبدالله‌یه-صلی الله علیه وسلم- کۆتا پێغه‌مبهر و نێزدر اوێ خودایه، خودا ناردی بۆ ئه‌وه‌ی په‌یامی ئاینی ئیسلام بگه‌یه‌نیت به‌هه‌موو خه‌لکی، بۆ ئه‌وه‌ی هه‌موو خیریکیان پێنیشان بدات و گه‌وره‌ترینیان ته‌وحیده (یه‌ک خودا په‌رستیه)، و ناگاداریان بکاته‌وه و نه‌هیان لێیکات له‌هه‌موو شه‌ر و خراپه‌یه‌ک و گه‌وره‌ترینیان شیرکه (هاوبه‌شدانانه بۆ خودا).

واجبه‌گوێزایه‌لی بکریت له‌و شتانه‌ی که‌ فه‌رمانی پێکردوو، و ئهو هه‌والانه‌ی که‌ باسی کردوو به‌راست دابنرین، و دوور بکه‌وینه‌وه له‌و

شتانه‌ی نه‌هی لێکردوو و ئاگاداری سه‌باره‌ت داوه، و ده‌بیت به‌و شیوه‌یه‌ خودا
به‌پرستین که ئه‌و له شه‌ریعه‌تا باسیکردوو.

په‌یامی ئه‌و و په‌یامی پێغه‌مبه‌رانی پێش‌ووش بریتی بوو له بانگه‌وازی کردن
بۆ پرستنی خودا به‌ ته‌نها و به‌ بی بریاردانی هیچ شه‌ریک و هاوبه‌شی‌ک له
پرستیدا.

له‌ سیفه‌ت و تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- :

راستگۆیی، میهره‌بانی، له‌سه‌رخۆیی، ئارامگرتن، نازایه‌تی، ریزلینان،
ره‌وشت جوانی، دادپه‌روه‌ری، ساده‌بوون -التواضع-، لێبوورده‌یی.

قورئانی پیرۆز وته و قسه‌ی پهر و هر دگار مه

خوای گه‌وره ده‌فهر موئیت:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُّبِينًا

[النساء: 174]

واته: ﴿ئهی خه‌لکینه به‌راستی بو‌تان هات به‌لگه‌ی ئاشکرا له پهر و هر دگار تانه‌وه، و نار دمانه خوار و ه بو‌تان پرووناکیه‌کی ئاشکرا (که قورئانه)﴾. [النساء: 174].

قورئانی پیرۆز قسه‌ی خودایه بۆ سه‌ر پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی موحه‌مه‌د -صلی الله علیه وسلم- دایبه‌زاند بۆ ئه‌وه‌ی خه‌لکی ده‌ر به‌ئینیت له تاریکاییه‌وه به‌ره‌و نور و پڕۆشنایی، و هیدایه‌تیا‌ن بدات بۆ سه‌ر ریگای راست.

ئه‌وه‌ی قورئان بخوینیته‌وه پاداشتی مه‌زنی ده‌سته‌که‌وئیت، و ئه‌وه‌یشی کرده‌وه به‌رینماییه‌کانی بکات ئه‌وا له‌سه‌ر ریازی راسته.

فیری پایه‌کانی ئیسلام دەبم

پێغەمبەر -صلی الله علیه وسلم- دەفەرمویت: (بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ، شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ، وَحَجِّ الْبَيْتِ) واتە: (ئیسلام لەسەر پێنج پایه و کۆڵەکه بنیات نراوە: شاهیدی دان بەو‌هی هیچ پەرستراویک هەق و راست نییە جگە لە الله، و شاهیدی دان بەو‌هی موحمەد -صلی الله علیه وسلم- پێغەمبەر و نیردراوی خودایە، و ئەنجامدانی نوێژەکان، وزەکاتدان، و پرۆژووی مانگی رەمەزان، و حەجکردن بۆ ماله‌که‌ی خودا).

پایه‌کانی ئیسلام هەندیک پەرستەن که واجبە و دەبیت هەموو مسولمانیک پابەندیان بێت، و ئیسلامەتی که‌سیک دروست نییە ئەگەر باوهری به واجب بوونی ئەم پایانه نه‌بیت که دەبیت هەموویان جیبه‌جی بکری، چونکه ئیسلام لەسەر ئەم پایانه بنیات نراوە، بۆیه به (پایه‌کانی ئیسلام - أركان الإسلام) ناسراوه.

ئەم پایانه‌ش بریتین له:

پایه‌ی یه‌که‌م: شاهیدی دان به (لا إله إلا الله و محمدًا رسول الله) واتە: (هیچ پەرستراویک هەق و راست نییە که شایه‌نی پەرستەن بێت جگە الله، و موحمەد -صلی الله علیه وسلم- نیردراو و پێغەمبەری خودایە).

خوای گه‌وره ده‌فەرمویت:

﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ...﴾ [محمد: 19]

واتە: (که‌واته د‌ل‌نیابه و بزانه ب‌ی‌جگه له (الله) هیچ پەرستراویکی به‌هەق و راست نییە) [محمد: 19]. هه‌روه‌ها خوای گه‌وره ده‌فەرمویت:

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ

عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾ [التوبة: 128]

واته: ﴿سویند به‌خوا به‌راستی بۆتان هاتوو به‌په‌مبه‌ریک له‌ خۆتان قورس و گرانه‌ به‌لایه‌وه‌ ناره‌هه‌تی و ناخۆشی ئێوه‌ زۆر سووره‌ له‌سه‌ر (باوه‌ره‌ینان) تان بۆ برواداران زۆر دلسۆز و میهره‌بانه‌﴾. [التوبة: 128].

واتای شاهیدی دان به: (لا إله إلا الله) بریتیه‌ له: (هیچ په‌رسته‌راویک هه‌ق وراست نییه‌ که‌ شایه‌نی په‌رستن بێت جگه‌ الله).

ومانای شاهیدی دان به (محمدًا رسول الله) بریتیه‌ له: گوێرایه‌لی بکریت له‌و شتانه‌ی که‌ فه‌رمانی پیکردوو، وئهو هه‌والانه‌ی که‌ باسی کردوو به‌ راست دابنرین، و دوور بکه‌وینه‌وه‌ له‌و شتانه‌ی نه‌هی لیکردوو و ئاگاداری سه‌بارته‌ داوه‌، و ده‌بێت به‌و شیوه‌یه‌ خودا بپه‌رستین که‌ ئهو له‌ شه‌ریعه‌تا باسیکردوو.

پایه‌ی دووهم: نوێژ ئه‌نجامدان.

خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمووت:

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ...﴾ [البقرة: 110]

واته: ﴿نوێژمه‌کانتان ئه‌نجامده‌ن﴾ [البقرة: 110].

إقامة الصلاة (ئه‌نجامدانی نوێژ): ئه‌میش ئه‌نجامدانی به‌و شیوه‌یه‌ ده‌بێت که‌ خوای گه‌وره‌ له‌ شه‌ریعه‌تا فه‌رمانی له‌سه‌ر داوه‌، که‌ ده‌بێت له‌ کاتی خۆیدا

ئەنجام‌بدریّت و بهو شیوه و چۆنیەتیە بێت که پیغمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- فیرمانی کردووہ.

پایەیی سێیەم: زەکاتدان.

خوای گەورە دەفەر مویت:

﴿... وَعَاتُوا الزَّكَاةَ ..﴾ [البقرة: 110]

واتە: ﴿وزەکات بدەن﴾ [البقرة: 110].

خوای گەورە زەکاتی فەرز کردووہ ئەمیش بۆ تاقی‌کردنەوی باوەر و ئیمانی مسوڵمان، و بۆ ئەوەی سوپاسی خودا بکات بەهۆی ئەو نیعمەتانەیی که پێی بەخشیووہ لە مأل و پارە و سامان، و بۆ ئەوەی یارمەتی هەژار و کەم دەرامەتەکان بدات.

وزەکاتدان بریتییە لە بەخشینی زەکات بەو کەسانەیی که شایستەن.

و ئەمیش مافیکی واجبە لە مأل و ساماندا ئەگەر بگات بە رێژەییکی دیاریکراو، بە هەشت چین لە خەلکی دەدریّت که خوای گەورە لە قورئانی پیروژدا باسیانی کردووہ، لەوانەش کەسی هەژار (الفقیر) و کەم دەرامەت (المسکین).

وزەکاتدان هۆکاری هینانی ڕەحمەت و سۆزە بۆ نێو کۆمەڵگای مسوڵمان، و هۆکاری پاکبوونەوی ڕەوشت و پارە و سامانە، و هۆکارە بۆ ئەوەی هەژار و کەم دەرامەتەکان ڕازی و ئاسوو دە بن، و هەروەها بڕایەتی و خوێشەویستی لە نێو کۆمەڵگای مسوڵماندا پتەوتر دەکات، بۆیە مسوڵمانی چاک بە ڕەزامەندی ئەفسی خوێهە زەکات دەدات و دلخۆشە بەم زەکاتدانە چونکە هۆکارە بۆ ئاسوو دە کردنی خەلکی تر.

ئهو رژیه‌ی که زه‌کاتی مأل و سامانی تیدا واجب ده‌بیت بریتیه له 2.5% لهو مأل و سامانه‌ی هه‌نگیراوه له ئالتون وزیو و پاره و شتومه‌کی بازرگانی ئاماده‌کراو بۆ کرین و فروشتن بۆ ئه‌وه‌ی سوودی لێ ببینن؛ ئه‌گهر نرخ‌ی ئه‌م مأل و سامانانه‌ی بگاته رژیه‌یه‌کی دیاریکراو و سالتیک به‌سه‌ریدا تێپه‌ر ببیت ئه‌وا ده‌رکردنی زه‌کات به‌و رژیه‌یه‌ی باسکرا واجب ده‌بیت.

هه‌روه‌ها زه‌کات واجب له‌سه‌ر ئه‌و که‌سه‌ی مه‌رومالاتی هه‌یه و هه‌کو (مه‌ر و بز و مانگا و وشتر)، ئه‌گهر ئه‌م مه‌رومالاتانه له گه‌یای زه‌وی بخۆن له زۆربه‌ی سالدای و خاوه‌نه‌که‌ی خۆی خۆراکیان پێنه‌دات.

هه‌روه‌ها زه‌کاتدان واجب له‌و شتانه‌ی که له زه‌ویه‌وه ده‌رده‌چن و هه‌کو دانه‌ویله و په‌رووبوم و کانزاکان و گه‌وره‌هه‌رمان ئه‌گهر بگهن به رژیه‌یه‌کی دیاریکراو.

پایه‌ی چواره‌م: رۆژووگرتنی مانگی ره‌مه‌زان.

خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن

قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿۱۸۳﴾ [البقرة: 183]

واته: (ئه‌ی ئه‌وانه‌ی که بروتان هه‌ناوه رۆژووتان له‌سه‌ر نووسراوه و فه‌رزکراوه هه‌روه‌کو چۆن له‌سه‌ر ئومه‌ته‌کانی پێش ئیوه فه‌رز کرابوو؛ بۆ ئه‌وه‌ی خۆتان بپاریزن و له‌خودا بترسن) [البقرة: 110].

ره‌مه‌زان: مانگی نۆیه له سالدای له رۆژمیری کۆچیدا، و مانگیکه پیرۆزی خۆی هه‌یه له لای مسولمانان، و په‌له‌وپایه‌یه‌کی تاییه‌تمه‌ندی هه‌یه جیا له

مانگه‌کانی تری سأل، وروژووگرتنی به‌ ته‌واوتی یه‌کێکه‌ له‌ پینج پایه‌که‌ی ئاینی ئیسلام.

روژوو گرتنی مانگی رهمه‌زان بریتیه‌ له‌: مه‌به‌ست له‌ په‌رستنی خودا ئه‌ویش به‌ خوگرتنه‌وه‌ له‌ خواردن و خواردنه‌وه‌ وجیماع کردن، وه‌موو ئه‌و شتانه‌ی تریش که‌ روژوو ده‌شکینن له‌ کاتی ده‌رکه‌وتنی به‌یانه‌وه‌ -له‌ بانگی به‌یانه‌وه‌- هه‌تاوه‌کو خوڕ ئاوابوون -بانگی مه‌غریب- به‌ درێژیی روژمه‌کانی مانگی رهمه‌زان.

پایه‌ی پینجه‌م: هه‌جکردن بۆ مالی خودا

خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌ر مویت:

﴿... وَ لِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتِطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا ...﴾ [آل عمران:

[97

واته‌: ﴿خوای گه‌وره‌ش بریاریداوه‌ له‌سه‌ر خه‌لکی هه‌ج و سه‌ردانی (بیت الحرام) بکه‌ن به‌ ته‌نها له‌سه‌ر ئه‌وانه‌ی که‌ توانای (دارایی و ته‌ندروستیان) هه‌یه‌﴾ [آل عمران : 97]. هه‌جکردن واجبه‌ له‌سه‌ر ئه‌وانه‌ی که‌ ده‌توانن ئه‌نجامی بدن یه‌ک جار له‌ ته‌مه‌ندا، وه‌هه‌جکردن بریتیه‌ له‌: مه‌به‌ستی سه‌ردانیکردنی مزگه‌وتی حه‌رام -المسجد الحرام- و جێبه‌جێکردنی مه‌راسیمه‌ پیرۆزه‌کان له‌ مه‌که‌که‌دا ئه‌میش بریتیه‌ له‌ هه‌ندیک شیوه‌ی په‌رستنی دیاریکراو له‌ کاتیکی دیاریکراودا، و پینغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- هه‌جی کردووه‌ و پینغه‌مبه‌رانی پینشوو هه‌جیان کردووه‌، و خوای گه‌وره‌ فه‌رمانی به‌ پینغه‌مبه‌ر ئیبراهیم کردووه‌ -علیه السلام- که‌ بانگی خه‌لکی بکات بۆ ئه‌نجامدانی هه‌ج، هه‌روه‌کو خوای گه‌وره‌ له‌ قورنانی پیرۆزدا باسیکردووه‌ که‌ ده‌فه‌ر مویت:

﴿وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَا تُؤَكُّرِجَالًا وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ

عَمِيقٍ ﴿٢٧﴾ [الحج: 27]

واته: ﴿وجار بده بہناو خہلکیدا بو حہج کردن دین بو لات (بو حہج) بہ پیادہ وبہ سواری ہہموو وشتریکی لاواز (لہبہر نہوہی) کہ لہ ہہموو ریگاہیہکی دوور موہ دین﴾ [الحج : 27].

زانایان به پوختی بهم شیوه‌یه پیناسه‌ی ده‌کمن: باوهر هینان به دل، و ووتن به زمان، و کرده‌وه کردن به ئەندامه‌کان، و به ئەنجامدانی پهرستنه‌کان زیاد ده‌بیت، و به ئەنجامدانی تاوانه‌کان کم ده‌کات.

پایه‌ی یه‌که‌م: باوهر هینان به خودا (الله)

خوای گه‌وره ده‌فهر مویت:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ ...﴾ [النور: 62]

واته: ﴿بئگومان ئیماندارانی راسته‌قینه ئەوانهن که باوهریان هیناوه به خودا (الله)﴾ [النور: 62].

ئیمان و باوهر هینان به خودا ده‌بیت باوهر بوون به ته‌ویدی (تاک بوونی) خودای له‌گه‌لدا بیت له پهرومردگار ئیتیدا وله پهرستنیدا وله (ناو و سیفات هه‌کانیدا)، که ئەمانه‌ی لای خواریوه له خو ده‌گریت:

- باوهر به هه‌بوونی خودا - سبحانه و تعالی -.

- باوهر بوون به‌وه‌ی به پهرومردگار ئیتی خودا - سبحانه و تعالی -، که ئەو زاته خاوه‌ن و پادشای هه‌موو شتی که و خولقینه‌ری هه‌موو شتی که و رزق و پرۆزی به هه‌موو بوونه‌ره‌کان ده‌به‌خشیت و کاروباریان به‌رپوه ده‌بات.

- باوهر بوون به‌وه‌ی که تهنها خودا شایه‌نی پهرستنه به راستی و هه‌ق و هه‌چ پهرستراویکی تر شایه‌نی پهرستن نییه له هه‌چ یه‌کی له پهرستنه‌کان و هه‌کو: نویت و نزا و پارانوه و داواکردن و هاوار کردن و داوای یارمه‌تی (الإستعانة) و داوای فریاکه‌وتن (الإستغاثة) و نه‌زر کردن و قوربانی کردن و هه‌موو پهرستنه‌کانی تر.

ئیمان و باوەره‌ینان به‌و ناو و سیفه‌تانه‌ی خوای گه‌وره که له قورئان و سونه‌ندا هاتوو، و نه‌فی کردن له‌و سیفه‌ت و کرده‌وانه‌ی که خوای گه‌وره سه‌باره‌ت به نه‌فسی خۆی نه‌فی لئیان کردوو، و ناو و سیفه‌تانه‌ی خوای گه‌وره له ئه‌وپه‌ری و سلم- نه‌فی لئیان کردوو، و ناو و سیفه‌تانه‌ی خوای گه‌وره له ئه‌وپه‌ری جوانی و کاملیدان، و هه‌یج شتێک و هه‌کو ئه‌و زاته مه‌زنه نبیه و ئه‌و بیسه‌ر و بینایه.

پایه‌ی دووهم: باوەره‌ینان به فریشته‌کان

خوای گه‌وره ده‌فه‌ر مویت:

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلٰٓئِكَةِ رُسُلًا اُولٰٓئِیْ اٰجِنِحَةً
مَّثَلِیْ وَتَلٰتْ وَرُبَعًا یَزِیْدُ فِی الْخَلْقِ مَا یَشَآءُ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ ﴿۱﴾﴾
[فاطر: 1]

واته: ﴿هه‌موو هه‌مد و سوپاس و ستایشێک بۆ ئه‌و خودایه که به‌دییه‌نیه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وییه فریشته‌کانی کردوو به نێردراوانێک خاوه‌نی (چه‌نده‌ها جو‌ر و ژماره‌ی) بالن: دووان و سیان و چوار، خودا هه‌رچی بیهویت له دروستکردندا زیادی ده‌کات، به‌راستی خودا به سه‌ر ئه‌نجامدانی هه‌موو شتێکدا به توانایه﴾ [فاطر: 1].

باوەرمان به‌وه هه‌یه که فریشته‌کان جیهانیکی شاراو من (-غه‌یبین- نایان بینین لهم ژیانهدا)، و ئه‌وان به‌نده‌ی خودان له نور و پرۆشنایی دروستکراون، و هه‌میشه ملکچه‌ی فه‌رمانه‌کانی خودان و هه‌رگیز سه‌رپنجی فه‌رمانه‌کانی خودا ناکهن.

فریشته‌کان بوونه‌هری مه‌زن و به‌هیزن و ژماره‌یان ته‌نها خودا ده‌یزانیت، هه‌ریه‌کیکیان و هه‌سف و ناو و کاروباری تاییه‌تی خۆی هه‌یه به‌و شیوه‌یه‌ی خودا فه‌رمانی پێیان کردوه، له‌وانیش: جبریل - علیه السلام - که سپێردراوه به دابه‌زاندنی وه‌حی (سروش) له لایهن خوداوه بۆ پێغه‌مبه‌ران.

پایه‌ی سییه‌م: باوه‌ر هه‌یان به کتێبه ئاسمانیه‌کان

خوا‌ی گه‌وره ده‌فه‌ر مویت:

﴿قُولُوا ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُو مُسْلِمُونَ﴾ [البقرة: 136]

واته: ﴿ئه‌ی موسلمانان﴾ بڵین: برومان هه‌ینا به‌ خوا و به‌ ئه‌و قورئانه‌ی که بۆ خۆمان نێردراوه‌ته‌ خواره‌وه، و به‌و نامه‌یه‌ی که نێردراوه بۆ ئیبراهیم و ئیسماعیل و ئیسه‌حاق و یه‌عه‌قوب و کوره‌کانی یه‌عه‌قوب و به‌وه‌ی که دراوه به‌ موسا و عیسا و به‌وه‌ی که دراوه به‌ هه‌موو پێغه‌مبه‌ران له لایهن په‌روه‌گاریانه‌وه جیاوازی ناکه‌ین له‌ نیوان هه‌چ کامیکیاندا و ئیمه فه‌رمانبه‌ردار و گوێرايه‌لی خوداین﴾ [البقرة: 136].

باوه‌ر هه‌یان و به‌ راستدانانیه‌کی پته‌و به‌وه‌ی که هه‌موو کتێبه ئاسمانیه‌کان وته‌ی خودان.

له لایهن خوداوه دابه‌زینراوه بۆ پێغه‌مبه‌ران بۆ ئه‌وه‌ی په‌یامی خودا بگه‌یه‌نن به هه‌موو به‌نده‌کان به زانسته و راستی و هه‌قیکی پروون و ئاشکران و پرۆشن.

و‌خوای گه‌وره به ناردنی پی‌غه‌مبه‌رکه‌ی موحه‌مد -صلی الله علیه وسلم- بۆ هه‌موو خه‌لکی، به‌هۆی ئه‌م شه‌ریعه‌تی ئیسلامه‌وه هه‌موو شه‌ریعه‌ته‌کانی پی‌شوو بۆ پی‌غه‌مه‌رانی پی‌شوو هه‌لوه‌شانده‌وه؛ و‌اتا ده‌بیت هه‌موو خه‌لکی شوینی کۆتا شه‌ریعه‌ت بکه‌ون که شه‌ریعه‌تی ئیسلامه، و‌قورئانی پی‌روژ له سه‌روه‌ی هه‌موو کتێبه ئاسمانیه‌کانی پی‌شوو و‌کرده‌وه کردن به‌و کتێبانه هه‌لوه‌شایه‌وه له پاش ناردنی قورئانی پی‌روژ، و‌خوای گه‌وره خو‌ی په‌یمانی داوه به‌ پاراستنی قورئانی پی‌روژ له هه‌ر گۆرانکاری و‌ده‌ستکاریه‌ک، خوای گه‌وره ده‌فه‌ر مویت:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ [الحجر: 9]

واته: ﴿بی‌گومان هه‌ر ئیمه قورئانمان ناردۆته خواره‌وه و‌به‌راستی هه‌ر ئیمه‌ش ده‌پیاریزین﴾ [الحجر : 9]. چونکه قورئانی پی‌روژ کۆتا کتێبی خودایه بۆ مرۆقه‌کان، و‌پی‌غه‌مبه‌رکه‌ی موحه‌مد -صلی الله علیه وسلم- کۆتا په‌یامبه‌ره بۆ مرۆقایه‌تی، و‌ئاینی ئیسلام که خودا رازییه ببیت به‌ کۆتا ئاین بۆ مرۆقه‌کان هه‌تا و‌کو قیامه‌ت هه‌لده‌ستتیت، خوای گه‌وره ده‌فه‌ر مویت:

﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ...﴾ [آل عمران: 19]

واته: ﴿به‌راستی دینی په‌سه‌ندکراو له لای خودا نه‌نها ئیسلامه﴾ [آل عمران : 19].

ئهو کتێبه ئاسمانیانه‌ی که خوای گه‌وره له کتێبه‌که‌یدا -له قورئاندا- ناویانی هیناوه:

قورئانی پی‌روژ: خودا دایه‌زاندوووه بۆ سه‌ر پی‌غه‌مبه‌رکه‌ی موحه‌مد -صلی الله علیه وسلم-.

تهورات: خودا دایبه‌زاندوو به‌ سهر پینگه‌مبه‌ر که‌هی موسا - علیه السلام -

ئینجیل: خودا دایبه‌زاندوو به‌ سهر پینگه‌مبه‌ر که‌هی عیسا - علیه السلام -

زه‌بور: خودا دایبه‌زاندوو به‌ سهر پینگه‌مبه‌ر که‌هی داود - علیه السلام -

په‌ر که‌کانی ئیبراهیم (صحف ابراهیم): خودا دایبه‌زاندوو به‌ سهر پینگه‌مبه‌ر که‌هی ئیبراهیم - علیه السلام -

پایه‌ی چوارم: باوهره‌ینان به‌ پینگه‌مبه‌ران

خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌ر مویت:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ...﴾

[النحل: 36]

واته: ﴿سویند به‌ خودا له‌ ناو هه‌موو گهل و ئومه‌تێکدا پینگه‌مبه‌ر یکمان ناردوو (که‌ فه‌رمان ده‌که‌ن به‌ خه‌لکی) به‌وه‌ی ته‌نها خودا بپه‌رستن و دوور که‌ونه‌وه‌ له‌ (په‌رستی) هه‌ر په‌رستر اوێکی (پوچه‌ل و به‌تالی) تر﴾ [النحل: 36].

باوهره‌ینانێکی پته‌و به‌وه‌ی که‌ خوای گه‌وره‌ بۆ هه‌موو ئومه‌تێک پینگه‌مبه‌رێکی نادر وه‌ که‌ بانگیان ده‌کات بۆ په‌رستی خودا به‌ بی‌ بریار دانی هه‌یچ شه‌ریک و هاو به‌شێک، و بانگیان ده‌کات بۆ ئه‌وه‌ی کوفر بکه‌ن و بیباوهر بن به‌و شتانه‌ی که‌ ده‌په‌رسترین جگه‌ له‌ خوای گه‌وره‌ - سبحانه‌ و ته‌عالی -.

هه‌موویان پینگه‌مبه‌ر بوون و پیاو بوون، و راستگۆن و به‌ راستگۆ داده‌نرین، و له‌ خودا ترس و ته‌قوادار بوون، و هه‌یدایه‌تدراو و هه‌یدایه‌تده‌ر بوون، و خوای گه‌وره‌ پشتیوانی لێکردن و یارمه‌تیدان به‌ به‌لگه‌ و نیشانه‌ و مو عجیزه‌کان که‌ به‌لگه‌ن له‌سه‌ر راستگۆیی ئه‌وان - علیهم الصلاة والسلام -، و په‌یامه‌کانی

خودایان گه‌یانده‌ به‌و شیوه‌یه‌ی خودا پئی سپاردوون، وه‌هموویان له‌سه‌ر هه‌ق وه‌یدایه‌تێکی روون وناشکرا بوون.

بانگه‌وازێیان له‌ سه‌ره‌تاره‌ بۆ کۆتا هه‌مان شت بوو له‌ روانگه‌ی بانگه‌وازی کردن بۆ بنچینه‌ی ئاین، که‌ ئه‌میشه‌ بریتیه‌ له‌ ته‌وحید (یه‌ک خودا په‌رستی) و بریار نه‌دانی هه‌یچ شه‌ریک و هاو به‌شێک له‌ په‌رستی خودا.

پایه‌ی پینجه‌م: باوه‌ر هه‌ینان به‌ روژی دوا‌یی -قیامه‌ت-

خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌ر مو‌یت:

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ

أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا﴾ [النساء: 87]

واته‌: (هه‌یچ په‌رستراوێکی هه‌ق وراست نیه‌ جگه‌ له‌ الله، سوینده‌ به‌ خودا بێگومان کۆتان ده‌کاته‌وه‌ بۆ ئێپرسینه‌وه‌ له‌ ئه‌و روژی دوا‌یه‌ی (ئه‌و قیامه‌ته‌ی) که‌ هه‌یچ گومانێکی تێدا نیه‌ (هه‌یچ گومانێک له‌وه‌ی که‌ رووده‌دات)، بۆیه‌ کێ له‌ خودا قسه‌ (و به‌ئینی) راسته‌ [النساء: 87].

بیروباوه‌ریکی راستگۆیا‌نه‌ سه‌باره‌ت به‌ هه‌موو شتێک که‌ په‌یوه‌ندی به‌ قیامه‌ته‌وه‌ هه‌یه‌، له‌و باسانه‌ی که‌ په‌روهر دگاری به‌رز و پیرۆز له‌ قورئانی پیرۆز فه‌رموو‌یه‌تی یان پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- باسیکردووه‌، وه‌کو: مردنی مروّقه‌کان وزیندوو بوونه‌وه‌ وشه‌فاعه‌ت و ته‌رازوو و ئێپرسینه‌وه‌ و به‌هه‌شت و دۆزه‌خ، وه‌هموو شتێک که‌ په‌یوه‌ندی به‌ قیامه‌ته‌وه‌ هه‌یه‌.

پایه‌ی شه‌شم: باوه‌ر هه‌ینان به‌ قه‌ده‌ر خێر و شه‌ری

خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌ر مو‌یت:

﴿إِنَّا كُلُّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ [القمر: 49]

واته: ﴿بێگومان ئێمه هه‌موو شتی‌گمان به‌ ئەندازه دروست کردوو ه- له قه‌ده‌ردا نووسراوه و ب‌پ‌ریاری له‌سه‌ر دراوه﴾ [القمر : 49].

ب‌پ‌روباوه‌ر و عه‌قیده‌ی پ‌ته‌و و ته‌واو سه‌باره‌ت به‌وه‌ی که هه‌موو شتی‌گمان پ‌رووده‌دات له‌م دو‌نیایه‌دا خودا پ‌نی د‌ه‌زانی‌ت وله قه‌ده‌ردا ب‌پ‌ریاری له‌سه‌ر داوه، و ئه‌م قه‌ده‌رانه نووسراوان پ‌پ‌یش دروستبوونی مرۆف، و مرۆف و بیست و توانا (ن‌یراده‌تی) هه‌یه، و خۆی کرده‌وه‌گانی خۆی ئه‌نجامده‌دات له‌ راستیدا؛ و هه‌موو ئەمانه‌ش له‌ ژ‌یر و بیستی خودا و ده‌سه‌لاتی (ن‌یراده‌تی) خودا د‌ه‌رناچن. ئیمان و باوه‌ر‌ه‌نیان به‌ قه‌ده‌ر له‌سه‌ر چوار پ‌له‌وپایه‌ بنیات ن‌راوه، ئەوانیش ب‌ریتین له:

یه‌که‌م: باوه‌ر‌بوون به‌ زانستی گ‌شت‌گ‌یری خودا که هه‌موو شتی‌گی گ‌رتوو‌ه‌ته‌وه.

دو‌ه‌م: باوه‌ر‌بوون به‌وه‌ی که خودا هه‌موو شتی‌گی (پ‌روداویکی) نووسبووه هه‌تاوه‌کو قیامه‌ت به‌ریا د‌ه‌ب‌یت.

سه‌یه‌م: باوه‌ر‌بوون به‌وه‌ی و بیستی خودا د‌ه‌ب‌یت ب‌یته‌ دی و توانای ب‌یسنووری هه‌یه، و ئه‌وه‌ی خودا ب‌یه‌و‌یت پ‌رووده‌دات و ئه‌وه‌ی نه‌یه‌و‌یت پ‌روونا‌دات.

چواره‌م: باوه‌ر‌بوون به‌وه‌ی که خودا خو‌لق‌ینه‌ری هه‌موو شتی‌که، و ه‌یچ شتی‌گ هاوبه‌ش و شه‌ریکی ئه‌و نییه له‌ خو‌لق‌اندنا.

فیری ده‌ستنوێژگرتن ده‌بم

خوای گه‌وره ده‌فهر مویت:

﴿... إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ [البقرة: 222]

واته: «به‌راستی خودا ته‌وبه‌کاران و پاکه‌کانی (ئه‌وانه‌ی ده‌یانه‌مویت خو‌یان پاک بکه‌نه‌وه) خوش‌ده‌مویت» [البقرة: 222]. پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فهر مویت: (تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضُوئِي هَذَا) واته: «ده‌ستنوێژ بگره به‌و شیوه‌یه‌ی که من ده‌ستنوێژم گرت». له‌ گرنگی و مه‌زنی پله‌پایه‌ی نوێژکردن ئه‌وه‌یه که خودا ده‌ستنوێژگرتنی له‌ پیش نوێژ واجب کردوه له‌ شه‌ریعه‌ته‌که‌یدا، و ده‌ستنوێژگرتن مه‌رجه بۆ دروستی ئه‌و نوێژه (کلیلی نوێژکردنه)، و هه‌سته‌کردنه به‌ فه‌زلی نوێژ ئه‌نجامدان و له‌ دل ده‌کات به‌ دل‌خۆشی و ناسووده‌بیه‌وه نوێژ ئه‌نجام بدات، پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فهر مویت: «الطهور شطر الإيمان... والصلاة نور» واته: «ده‌ستنوێژگرتن -پاکبوونه‌وه- نیوه‌ی ئیمان و باوه‌ره... و نوێژکردن نور و روشناییه (بۆ به‌نده)». و -صلی الله علیه وسلم- ده‌فهر مویت: (من تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضوءِ خَرَجَ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهِ) واته: (ئه‌وه‌ی به‌ جوانی و ریکی ده‌ستنوێژ بگریت ئه‌وا هه‌موو گونا‌هه‌کان له‌ لاشه‌یه‌وه ده‌رده‌چن).

به‌نده خۆی ئاماده ده‌کات بۆ ئه‌وه‌ی نوێژ بۆ په‌روه‌رگاری ئه‌نجام‌دات هه‌میش به‌ خۆ پاک‌کردنه‌وه‌ی هه‌سته‌پیکراو که هه‌میش بریتیه له‌ ده‌ستنوێژگرتن و شور دنی ئه‌ندامه‌کانی ده‌ستنوێژ، و له‌ رووی و اتاییه‌وه له‌ دل‌ه‌وه خۆی ئاماده ده‌کات و نیه‌ت ده‌هێنیت و به‌ دل‌سۆزیه‌وه ئه‌م په‌رسته بۆ خودا ئه‌نجام دده‌ات، که ده‌بیت هاوشیوه‌ی سونه‌تی پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ئه‌نجام بدریت.

ئه‌و شتانه‌ی که واجب ده‌ستنوێژی بۆ ئه‌نجام‌داریت:

1- نوێژ ئه‌نجامدان به‌ شێوه‌یه‌کی گشتی؛ ئه‌گهر نوێژی فهرز یان سونهت بیت.

2 ته‌واف کردن به‌ دوری که‌عه‌دا.

3 ده‌ستدان له‌ قورئان (له‌ موسحه‌ف).

ده‌ستنوێژ ده‌گرم و خۆم ده‌شۆم (غوسل ده‌که‌م) به‌ ئاوی پاک‌که‌ره‌وه‌:

ئاوی پاک‌که‌ره‌وه‌ بریتیه‌ له‌: ههر ئاویک که‌ له‌ ئاسمانه‌وه‌ دابه‌زی بیت یان له‌ نێو خاکه‌وه‌ ده‌رچوو بیت و له‌سه‌ر بنچینه‌که‌ی مابیت، ویه‌کێک له‌ سێ وه‌سفه‌کانی نه‌گۆرا بیت، و ئه‌وانیش بریتین له‌: په‌نگ، تام، بۆن؛ به‌هۆی شتێک له‌ شته‌کانه‌وه‌ که‌ ئاو له‌ پاک‌بوون ده‌ر ده‌که‌ن.

فیری ده‌ستنوێژگرتن ده‌بم

هه‌نگاوی 1: نیهت هه‌ینان، و مانای نیهت بریتیه‌ له‌وه‌ی که‌ دل سوور و پێداگیر بیت له‌وه‌ی که‌ ئه‌م په‌رستنه‌ ئه‌نجامده‌دات بۆ ئه‌وه‌ی نزیک ببیته‌وه‌ له‌ خوای گه‌وره‌ -سبحانه‌ و ته‌عالی-.

هه‌نگاوی 2: شۆردنی ده‌سته‌کان (ناوپه‌کان و پشته‌وه‌ی ده‌سته‌کان).

هه‌نگاوی 3: ئاو را‌دانه‌ نێو ده‌م و ده‌رکردنی (المضمضة).

ئاو را‌دانه‌ نێو ده‌م و ده‌رکردنی (المضمضة): بریتیه‌ له‌وه‌ی که‌ به‌ چنگی ده‌ست هه‌ندیک ئاو بکریته‌ نێو ده‌م و ئه‌ملاو ئه‌ولای پێبکریت (غهر غه‌ره‌ی پێبکریت)، و پاشان ده‌ر بکریت.

هه‌نگاوی 4: ئاو هه‌لمژینه‌ نێو لووت و ده‌رکردنی (الاستنشاق).

ئاو هه‌لمژینه‌ نێو لووت (الاستنشاق) بریتیه‌ له‌: هه‌لمژینی ئاو بۆ نێو لووت هه‌تا سه‌ره‌وه‌ی کونه‌کانی لووت.

وپاشان دهرکردنی ئەم ئاوه (الاستنثار): ئەمیش بۆ دهرکردنی پیسی وپاشماوه‌کانی نیو لووت به‌هۆی ئەم هه‌لمژینه‌وه -پیسی ده‌ووتریت: فن کردن-.

هه‌نگاوی 5: شۆردنی ده‌موچاو (روو).

سنووری ده‌موچاو (روو):

ده‌موچاو (روو - الوجه): ئەو ئەندامه‌یه که به‌هۆیه‌وه رووبه‌رووی خه‌لکی ده‌بیته‌وه، له زمانی عه‌ره‌بیدا پیسی ده‌ووتریت (الوجه): ئەمیش له وشه‌ی (الجهة) هوه هاتوو هه‌مانای ئاراسته ورووبه‌روبوونه‌وه دیت.

سنووری پانی روو (ده‌موچاو): بریتیه ماوه‌ی نیوان گۆیه‌کان.

سنووری درێژی روو (ده‌موچاو): بریتیه له شوینی دهرچوونی مووی قژ هوه له پێشه‌وه هه‌تاوه‌کو کۆتایی چه‌ناگه.

شۆردنی ده‌موچاو هه‌موو شوینیکی روو ده‌گرێته‌وه که موویه‌کی که‌می له سه‌ر دهرچوو هه‌، وه‌هروه‌ها زولفه‌کان و بۆشایی (سپیتی) پێشه‌وه‌ی گۆی که له پشت زولفه‌وه‌یه ده‌گرێته‌وه.

سپیتی: بریتیه له‌و بۆشاییه‌ی که له پشته‌وه‌ی زولفه‌کان هه‌ن هه‌تاوه‌کو نه‌رمایی خواره‌وه‌ی گۆیه‌کان.

زولفه‌کان (العدار): ئەو مووانه‌ی قژ وریشان که دهرده‌چین له پێش دهرگای گۆیدا.

وبه هه‌مان شێوه شۆردنی ده‌موچاو هه‌موو موویه‌کی چری ئاشکرا ده‌گرێته‌وه له ریشدا ئەگه‌ر چیش درێژ بیت (ده‌ست ته‌ر ده‌کات و ده‌به‌هێنیت به سه‌ر ونیوی ریشی چر و درێژدا شه‌رت نییه ئاو بگاته بنی پێستی ریش وه‌هه‌موو مووه‌کان، به‌لام ئەگه‌ر ریشی ته‌نک بوو ده‌بیت ده‌ستی ته‌ر بکات و بێخاته نیو ریشیه‌وه و به جوانی بېشوات).

هه‌نگاوی 6: شۆردنی ده‌سته‌کان (باله‌کان)؛ ئهميش له سه‌ره‌وه‌ی -لوتکه‌ی- په‌نجه‌کانه‌وه‌ی ده‌ستپێده‌کات هه‌تا وه‌کو ئانیشکه‌کان (ئانیشکه‌کانیش ده‌بیت بشۆردرین).

ئانیشکه‌کانیش به‌شیکن له ده‌سته‌کان (باله‌کان) و فه‌رزه ده‌بیت بشۆردرین.

هه‌نگاوی 7: مه‌سحکردنی هه‌موو سه‌ر (قژ) به ناو له‌پی هه‌ردوو ده‌سته‌کان له‌گه‌ڵ گۆیه‌کانیش؛ یه‌ک جار.

سه‌ره‌تا له پێشه‌وه‌ی سه‌ری (قژی) ده‌ستپێده‌کات پاشان ده‌ستی به‌ره‌و پشته‌ی سه‌ری ده‌بات و دیسانه‌وه ده‌یگه‌ڕێننه‌وه بۆ پێشه‌وه‌ی سه‌ری.

هه‌ردوو په‌نجه‌ی شایه‌تمان ده‌خاته نێو گۆیه‌کان (په‌نجه‌ی شایه‌تمان راست بۆ نێو گۆیی راست، و په‌نجه‌ی شایه‌تمانی چه‌پ بۆ نێو گۆیی چه‌پ).

و به په‌نجه‌ گه‌وره‌کانی (قامکه‌ گه‌وره‌کانی) پشته‌وه‌ی گۆیی مه‌سح ده‌کات به‌شێوه‌ی سو‌ردان به ده‌وری پشته‌ی گۆیدا، و به‌م شێوه‌یه ناوه‌وه و ده‌ره‌وه‌ی گۆیی مه‌سحکرد.

هه‌نگاوی 8: شۆردنی پێیه‌کان؛ له سه‌ره‌تای په‌نجه‌کانی پێ هه‌تا وه‌کو قاپه‌ره‌قه‌کان (گۆیزنگه‌کان یان قوله‌پێکان)، و شۆردنی قاپه‌ره‌قه‌کانیش ده‌گه‌ڕێته‌وه.

قاپه‌ره‌کان (گۆیزنگه‌کان یان قوله‌پێکان): بریتین له دوو ئێسکی ده‌رکه‌وتوو و ئاشکرا له لاکانی پێ و له خوار مه‌وه‌ی سا‌قدا.

ئهم شتانه (ده‌ستتویژ) به‌ئال و پوچه‌ل ده‌کاته‌وه:

1. ئهو شتانه‌ی له کۆم و ئه‌ندامه‌کانه‌کانی زاو‌زیوه ده‌رده‌چن وه‌کو: پاشه‌رو، و میز، و هه‌وا، و مه‌نی، و مه‌زی.

2. نهمانی ئەقڵ و هۆش به هۆی خهوتن، یان بووران هوه، یان سهرخۆش بوون، یان شێت بوون.

3. ههموو ئەو شتانهی که دهبنه هۆی خۆشۆردن (غوسل) و هکو: لهشگرانی، و سووری مانگانه، وزه یستانی (نیفاس).

ئهگەر مرۆف سهراوی کرد و پاشهرووی لێوه ده رچوو ده بێت شوینهواری پاشهروکه لا بدات به ناوی پاکههروه و ئهمه باشتزینه، یان به جگه له ناوی پاکههروه بهو شتانهی که به هۆیهوه پاشهرو لادهچیت و هکو بهرد و کاغز و قوماش و شتی تر، و ده بێت سی جار یان زیاتر شوینهواری پاشهروکه مهسح بکریت و پاکهکریتهوه به شتی که لهم پاکههروه ریگه پیدراوانه.

مه‌سح کردن له‌سه‌ر خوف (گۆره‌وی پیستی) وگۆره‌وییه‌کان

له کاتی له‌پیکردنی گۆره‌وییه‌کان یان خوفه‌کان ده‌کریت مه‌سح له‌سه‌ریان بکریت به بی ئه‌وه‌ی پیوست بکات که پییه‌کان بشۆردرین، به چه‌ند مه‌رجێک که ئه‌مانه‌ن:

1. ده‌بیت له پاش روودانی بچوک (الحدث الأصغر) یان روودانی گه‌وره (الحدث الأكبر) له پیکرین، که له پاش ده‌ستوێژگرتن پییه‌کان شۆردراون.

2. ده‌بیت پاک بن وپیس نه‌بن.

3. ده‌بیت مه‌سح له‌و ماوه‌یه ئه‌نجامدێت که له شه‌ریعه‌دا دیاریکراوه.

4. وپوسته گۆره‌وییه‌کان یان خوفه‌کان هه‌لآل بن، واتا دزراو یان زه‌وتکراو نه‌بن.

خوفه‌کان بریتین له: هه‌رشتیکی که له پی بکریت له پیستی ته‌نک وهاوشیوه‌کانی، وه‌وانه‌ش پێلاوه‌کان که پییه‌کان داده‌پوشن.

گۆره‌وییه‌کان بریتین له‌و شتانه‌ی که مروف له‌پیان ده‌کات له قوماش وهاوشیوه‌کانی.

حیکمه‌ت ودانایی له ریگه‌پێدان به مه‌سحکردن له‌سه‌ر گۆره‌وییه‌کان (خوفه‌کان) له شه‌ریعه‌دا:

حیکمه‌ت ودانایی له مه‌سح کردن له‌سه‌ر گۆره‌وییه‌کان بریتیه له ئاسانکاری ولابردنی نارمه‌تی له‌سه‌ر مسوڵمانان، ئه‌وانه‌ی که به لایانه‌وه قورس و نارمه‌ته که گۆره‌وییه‌کان یان خوفه‌کان دابکه‌ن و پییه‌کانیان بشۆن، و به تاییه‌تی له کاتی زستان و سه‌رمایه‌کی زوردا، یان له سه‌فه‌ردا.

ماوه‌ی مه‌سح کردن:

که‌سی نیشته‌جیبوو: رۆژ و شه‌ویک (24 کاتژمێر).

که‌سی موسافیر (رێبوار): سێ رۆژ به‌ شه‌و مەکانیان‌ه‌وه (72 کاتژمێر).

ماوه ژماردنی مه‌سح کردن له یه‌که‌م کاتی مه‌سح کردن له سه‌ر گۆره‌وییه‌کان یان خوفه‌کان ده‌ژمێردریت له پاش ئه‌وه‌ی که ده‌ست‌نوێژ شکا، بۆ نمونه: که‌سێک بۆ نوێژی به‌یانی ده‌ست‌نوێژی گرت و گۆره‌وییه‌کانی به‌ ده‌ست‌نوێژ‌ه‌وه له پێکرد به‌لام نزیک بانگی نیوه‌رۆ ده‌ست‌نوێژی شکا؛ ئه‌وا بۆ بانگی نیوه‌رۆ ته‌نها مه‌سح ده‌کات به‌م شێوه‌یه‌ ده‌توانیت مه‌سح بکات هه‌تاوه‌کو پێش بانگی نیوه‌رۆی رۆژی داها‌توو ئه‌گه‌ر نیشته‌جێ بێت و موسافیر نه‌بیت، به‌لام موسافیر ده‌توانیت بۆ ماوه‌ی سێ رۆژ (72) کاتژمێر مه‌سح بکات.

سیفه‌ت و چۆنیه‌تی مه‌سح کردن له‌سه‌ر گۆره‌وییه‌کان و خوفه‌کان:

1. ده‌سته‌کان ته‌ر ده‌که‌یت.
2. ده‌ست به‌ ته‌ر‌کراوی تێده‌په‌رینین به‌سه‌ر رووی سه‌ره‌وه‌ی پێیه‌کان (له سه‌ره‌وه‌ی په‌نجه‌کانه‌وه هه‌تاوه‌کو سه‌ره‌تای ساق).
3. به‌ ده‌ستی راست مه‌سح به‌سه‌ر پێی راستدا ده‌که‌ین، و به‌ ده‌ستی چه‌پ مه‌سح به‌سه‌ر پێی چه‌پدا ده‌که‌ین.

ئهو شتانه‌ی (مه‌سح کردن) پوچه‌ڵ و به‌تال ده‌که‌نه‌وه:

1. ئهو شتانه‌ی که ده‌بنه‌ هۆی واجب بوونی خۆش‌وردن (غوسل).

2. ته‌واو بوونی ماوه‌ی مه‌سح کردن.

خۆشۆردن (غوسل)

ئەگەر پیاو و هاوسەرەکه‌ی جیماعیان کرد، یان مەنی دابەزی بەهۆی شەهوەتەوه له کاتی بەخەبەر بوون یان خەودا، ئەوا دەبیت خۆیان بشۆن (غوسل بکەن)؛ بۆ ئەوه‌ی بتوانن نوێژەکانیان یان هەر کردەوه‌یه‌کی تر که دەبیت دەستنوێژگرتن و خۆ پاککردنەوه له پێشدا بیت، و بە هەمان شیوه ئەگەر ئافرەت پاکبوووه له سووری مانگانه وزەییستانی؛ ئەوا دەبیت خۆی بشوات (غوسل بکات) پێش ئەنجامدانی نوێژەکان یان هەر کردەوه‌یه‌کی تر که دەبیت دەستنوێژگرتن و خۆ پاککردنەوه له پێشدا بیت.

وسیفەت و چۆنیەتی خۆشۆردن (غوسل) بەم شیوه‌یه:

بریتیه له‌وه‌ی که مسولمان ئاو بەسەر هەموو لاشەیدا تێپەر ببیت و ئاو بە هەموو لاشە‌ی بگات بە هەر شیوه‌یه‌ک بیت، و له‌وانه ئاو رادانه نیو دەم و دەرکردنی (المضمضة) و ئاو رادانه نیو لووت و دەرکردنی (الاستنشاق)، ئەگەر ئاو بەسەر هەموو لاشە‌دا تێپەر بوو و هەموو لاشە‌ی گرتەوه ئەوا پروودانی گەوره (الحدث الأكبر) لەسەر ئەو کەسه نەما، و پاک بوووه.

کەسیک لەشی گران بیت نابیت ئەم کردەوانه ئەنجامدات هەتاوه‌کو خۆی دەشوات (غوسل دەکات):

01 نوێژکردن.

02 تەواف کردن به دەوری که‌عبەدا.

03 مانەوه له مزگەوت، و دەتوانیت به ناو مزگەوتدا تێپەر ببیت؛ بەلام تێیدا نەمی‌نیتەوه.

04 دەستدان له قورئان (موسحەف).

05 خۆبندنەوه‌ی قورئان.

تهیه‌موم کردن:

ئه‌گهر مسولمان ئاوی ده‌ستنه‌کهوت بۆ ئه‌وه‌ی ده‌ستنوێژ بگرنیت یان نه‌یتوانی به‌ ئاو ده‌ستنوێژ بگرنیت به‌هۆی نه‌خۆشی یان هه‌ر حاله‌تیکه‌ی تره‌وه‌، و ترسا له‌وه‌ی که‌ کاتی نوێژ ده‌ربجیت و نوێژه‌که‌ی ئه‌نجام نه‌دات؛ ئه‌وا لێره‌دا ته‌یه‌موم ده‌کات به‌ خۆل (خاک).

وه‌شێوه‌ و سیفته‌ی ئه‌م ته‌یه‌موم کردنه‌ بریتیه‌ له‌: هه‌ردوو ده‌سته‌کان (ناو له‌په‌کان) ده‌دریت به‌ سه‌ر زه‌ویدا یه‌کجار پاشان ده‌موچاو و هه‌ردوو ده‌سته‌کان (هه‌تاوه‌کو مه‌چه‌ک) مه‌سح ده‌کرنیت، و مه‌رجه‌ ده‌بیت خۆله‌که‌ (خاکه‌که‌) پاک بێت.

ئهم شتانه‌ (ته‌یه‌موم کردن) به‌تال و پوچه‌ل ده‌کاته‌وه‌:

1- ئه‌و شتانه‌ی که‌ ده‌بنه‌ هۆی پوچه‌لبوونه‌وه‌ی ده‌ستنوێژ؛ به‌ هه‌مان شێوه‌ ده‌بنه‌ هۆی پوچه‌لبوونه‌وه‌ی ته‌یه‌موم.

2- ئه‌گهر ئاو هه‌بوو و دۆزرایه‌وه‌ پێش ئه‌وه‌ی ئه‌و په‌رسته‌ ئه‌نجام‌دات که‌ ته‌یه‌مومی بۆی کردوه‌.

چۆنیه‌تی ئەنجامدانی نوێژکردن فێر دەبم

خوای گه‌وره له شه‌و و روژێکدا پێنج نوێژی له‌سه‌ر مسولمان فه‌رز کردووه ئه‌وانیش بریتین له نوێژه‌کانی: به‌یانی و نیوهرۆ و عه‌سر و مه‌غریب و عی‌شا.

خۆم ئاماده ده‌که‌م بۆ ئەنجامدانی نوێژکردن

ئه‌گه‌ر کاتی نوێژکردن هات ئه‌وا پێویسته مسولمان ده‌ستنوێژ بگرێت و خۆی پاک بکاته‌وه له روودانی بچووک (الحدث الأصغر) و روودانی گه‌وره (الحدث الأكبر):

روودانی گه‌وره (الحدث الأكبر): ئه‌و شتانه ده‌گرێته‌وه که واجبه پاش روودانیان مسولمان خۆی بشوات؛ و هه‌کو له‌شگرانی و سووری مانگانه وزه‌یستانی.

روودانی بچووک (الحدث الأصغر): ئه‌و شتانه ده‌گرێته‌وه که واجبه پاش روودانیان مسولمان ده‌ستنوێژیکی نوێ بگرێته‌وه؛ و هه‌کو سه‌رئاو کردن، و خه‌وتن، و با ده‌رچوون.

مسولمان ده‌بێت به جلیکی پاکه‌وه و له شوینیکی پاکه‌وه نوێژ بکات؛ و شه‌رمگه‌ی (عه‌ورته‌ی) دابپوشێت.

پێویسته مسولمان به پۆشاکێکی گونجاو خۆی برازینێته‌وه له کاتی نوێژدا به‌شێوه‌یه‌ک که لاشه‌ی دابپوشیت، و نابێت له کاتی ئەنجامدانی نوێژدا به‌هیچ شێوه‌یه‌ک شوینیکی نیوان ئەژنۆ و ناوکی ده‌ربخات.

واجبه له‌سه‌ر ئافه‌رمه‌ت که هه‌موو لاشه‌ی دابپوشیت له کاتی ئەنجامدانی نوێژ جگه له دووشت نه‌بێت: 1/ ده‌سته‌کانی (مه‌به‌ست لێی هه‌تا مه‌چه‌ک). 2/ ده‌موچاو (روو).

نابیئت مسوڵمان له نوێژدا قسه‌یه‌ک بکات که په‌یوه‌ندی به نوێژمکه‌وه نه‌بیئت، وده‌بیئت گوێ له ئیمام (پیشنوێژ) بگریت و ئاور نه‌داتوه به ئه‌ملاو و ئه‌ولا و سه‌رموه له کاتی نوێژدا، و ئه‌گه‌ر نه‌یتوانی و ته‌ تایبه‌ته‌کانی نیو نوێژ بلایت ئه‌وا ده‌توانیئت یادی خودا بکات هه‌تاوه‌کو ئه‌نجامدانی نوێژمکه‌هی ته‌واو ده‌بیئت، و پێویسته‌ مسوڵمان سوور و به‌په‌له‌ بیئت له‌ فیربوونی ئه‌نجامدانی نوێژ و ئه‌و زیکر و خویندنه‌وانه‌ی له‌ نیو نوێژدا ده‌ووترین.

چۆنیه‌تی ئه‌نجامدانی نوێژکردن فیر ده‌بم

هه‌نگاوی 1: نیه‌ت ده‌هینم له‌ دلّه‌وه بۆ ئه‌و نوێژه‌ی که‌ ده‌مه‌وێت ئه‌نجامی به‌ده‌م ئه‌گه‌ر نوێژی فه‌رز یان سونه‌ت، و نیه‌ت هێنان له‌ دلّه‌وه‌یه‌ و نابییت به‌ زمان بووتریئت.

پاش ئه‌وه‌ی ده‌ستنوێژم گرت، ڕوو له‌ ئاراسته‌ی قبیله‌ ده‌که‌م، و به‌ پێوه‌ ده‌هه‌ستم و نوێژ ده‌که‌م ئه‌گه‌ر توانیم.

هه‌نگاوی 2: ده‌ستم هه‌تاوه‌کو ئاستی شانهاکه‌م به‌رز ده‌که‌مه‌وه به‌ شیوه‌یه‌که‌ که‌ ناو له‌په‌که‌م به‌ره‌و ئاراسته‌ی قبیله‌ بیئت و ده‌لیم: (الله أكبر) نیه‌تم چوونه‌ ناو ئه‌نجامدانی نوێژکردنه‌وه‌ پاش ووتنی ئه‌م ته‌کبیره‌.

هه‌نگاوی 3: نزای چوونه‌ ناو نوێژکردن (نزای الإستفتاح) ده‌خوینم؛ له‌و نزایانه‌ی که‌ له‌ سونه‌تا هاتوه‌، و له‌وانه‌ش ئه‌م نزایه‌: (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ) واته‌: (خودایه‌، حمده‌ و سوپاس و پاک و بێ‌گه‌ردی بۆ تۆ، ناوت پیرۆز و موباره‌که‌ و مه‌زنی تۆ له‌ ئه‌وه‌په‌ری بلندی و به‌رزیدایه‌، و هه‌یچ په‌رسته‌راویک هه‌ق و راست نییه‌ که‌ شایه‌نی په‌رستن بیئت جگه‌ له‌ تۆ). هه‌نگاوی 4: په‌نا به‌ خوای گه‌وره‌ ده‌گرم له‌ شه‌یتانی نه‌فرینلیکراو، و ده‌لیم: (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ) واته‌: (په‌نا به‌ خودا ده‌گرم له‌ شه‌یتانی نه‌فرینلیکراو). هه‌نگاوی 5: -سوره‌تی الفاتحه‌-

ده‌خوینم له هه‌موو پرکاته‌کانی نوێژدا، به‌م شیوه‌یه: (بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ (1) واته: به‌ناوی خ‌وای به‌خشنده‌ی میهره‌بان اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ (2) واته: هه‌موو سوپاس و ستایشی‌ک بۆ خ‌ودای په‌روه‌رگاری جیهانیان الرَّحْمٰن الرَّحِیْمِ (3) واته: به‌خشنده‌ی میهره‌بان (الرحمن) به‌و مانایه‌ی ر‌ه‌م و به‌زه‌یی په‌روه‌رگار له‌م جیهانه‌دا هه‌مووی گرت‌وه‌ته‌وه به‌ بێباوه‌رانیشه‌وه، و(الرحیم) ر‌ه‌م و به‌زه‌یی په‌روه‌رگار و ه‌ک زانیان ده‌لێن: تاییه‌ته به‌ پر‌واداران له‌ ر‌وژی دوا‌ییدا مَالِکِ یَوْمِ الدِّیْنِ (4) واته: ته‌نها نه‌وه خ‌اوه‌نی ر‌وژی سزا و پاداشت دانه‌وه‌یه -باوه‌رداران له‌ نوێژه‌کانیاندا له‌ هه‌موو پرکاتی‌کی نوێژدا نه‌م سوره‌ته ده‌لێنه‌وه، تاوه‌کو هه‌میشه‌ ر‌وژی دوا‌ییان له‌بیر بێت و به‌کار و کرده‌وه‌ی چاک خ‌وایانی بۆ ئاماده‌ بک‌ن- اِیَّاكَ نَعْبُدُ وَاِیَّاكَ نَسْتَعِیْنُ (5) واته: خ‌ودایه، ته‌نها تۆ ده‌په‌رستین -ته‌نها تۆیت شایسته‌ی په‌رستنی و جگه‌ له‌ تۆ هه‌موو په‌رستراوی‌کی تر پوچ و به‌تاله‌، و دا‌وای هانا و یارمه‌تی و ته‌نها له‌ تۆ ده‌ک‌ه‌ین -له‌هه‌موو کار و کرده‌وه و پێدا‌ویسته‌یه‌کانماندا، چونکه‌ هه‌موو فەرمانی‌ک به‌ ده‌ستی تۆیه، جگه‌ له‌ تۆ هیچ ک‌س به‌ئهن‌دازه‌ی گه‌ردیله‌یه‌ک خ‌اوه‌نی هیچ شتی‌ک نییه- اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِیْمَ (6) واته: ر‌ینمونیمان بکه‌ بۆ ر‌یگای راست -که‌ ر‌یگای راستی ئایینی پیر‌و‌زی ئیسلامه، و هیدایه‌تمان بده‌ بۆ نه‌وه‌ی به‌رده‌وام بین له‌سه‌ری هه‌تا نه‌و ر‌وژه‌ی ده‌گه‌ین به‌ دیداری زاتی هه‌ق و به‌رز و ب‌لندت- صِرَاطَ الَّذِیْنَ اَنْعَمْتَ عَلَیْهِمْ غَیْرَ الْمَغْضُوْبِ عَلَیْهِمْ وَلَا الضَّالِّیْنَ (7)؛ واته: ر‌یگای نه‌وانه‌ی که‌ چاکه‌ت له‌گه‌ل کردوون -له‌ پێغه‌مبه‌ران و راست‌گۆیان و شه‌هیدان و چاکه‌کاران-، نه‌ک ر‌یگای نه‌وانه‌ی تو‌ره‌یی و خه‌شمی تۆ له‌سه‌ریانه -وه‌ک جوله‌که و هاوکرده‌وه‌کانیان- و نه‌ک ر‌یگای گو‌مرا‌یان -وه‌ک گا‌وره‌کان و هاوکرده‌وه‌کانیان- (7)؛.

پاش خ‌ویندنی -سوره‌تی الفاتحه- هه‌رچه‌ندی‌ک تو‌انیم و بۆم گونجا ئایه‌ت و سوره‌ته‌کانی تری قورئانی پیر‌و‌ز ده‌خوینم؛ ته‌نها له‌ پرکاتی یه‌که‌م و دو‌وه‌مدا

له ههموو نووژێکدا، وئهمه واجب نییه به‌لام پاداشتیکی مه‌زن له‌سه‌ر ئه‌نجامدانی هه‌یه.

هه‌نگاوی 6: ده‌لیم: (الله أكبر) وپاشان بۆ رکوع بردن ده‌چم هه‌تاوه‌کو پشتم رێک ده‌بیت وده‌ستم له‌سه‌ر ئه‌ژنۆکانم داده‌نیم (ده‌ستی راست له‌سه‌ر ئه‌ژنۆی راست، وده‌ستی چه‌پ له‌سه‌ر ئه‌ژنۆی چه‌پ)، وپاشان بۆشایی ده‌خه‌مه‌ نیو په‌نجه‌کانمه‌وه، وپاشان له‌ کاتی رکوعدا ده‌لیم: (سبحان ربي العظيم) واته‌: (پاک و بێگهردی بۆ په‌روه‌رگاری مه‌زنم).

هه‌نگاوی 7: له‌ پاش به‌رزبوونه‌وه له‌ رکوع بردن ده‌لیم (الله أكبر) وده‌سته‌کانم هه‌تاوه‌کو ئاستی شاننه‌کانم به‌رز ده‌که‌مه‌وه، و لاشه‌م به‌ رێکی ده‌وه‌ستینم وده‌لیم (ربنا ولك الحمد) واته‌: (حه‌مد و سوپاس بۆ تو ئه‌ی په‌روه‌رگاران).

هه‌نگاوی 8: ده‌لیم (الله أكبر) و له‌سه‌ر ده‌سته‌کان و ئه‌ژنۆکان و بێیه‌کان و (لووت و نیو چه‌وان) سو‌جده‌ ده‌به‌م، و له‌ سو‌جده‌دا ده‌لیم: (سبحان ربي الأعلى) واته‌: (پاک و بێگهرده له‌ ههموو که‌موکورتیه‌ک په‌روه‌رگاری به‌رز و بل‌ند و مه‌زنم).

هه‌نگاوی 9: ده‌لیم: (الله أكبر) و له‌ سو‌جده‌ بردن به‌رز ده‌به‌مه‌وه هه‌تا پشتم راست ده‌بیته‌وه و داده‌نیشتم له‌سه‌ر بنی پێی چه‌پم و پێی راستم ده‌وه‌ستینم (ده‌چه‌قینم) به‌سه‌ر زه‌ویدا، و ده‌لیم: (ربي أغفر لي) واته‌: (خودایه، لێم خو‌ش بیه).

هه‌نگاوی 10: ده‌لیم (الله أكبر) و جارێکی تر سو‌جده‌ ده‌به‌م و ه‌کو سو‌جده‌ بردنی یه‌که‌مجار.

هه‌نگاوی 11: له پاش به‌رزبوونه‌وه له سو‌جده ده‌لیم (الله أكبر) هه‌تا وه‌کو به پێوه ده‌هه‌ستم، وه‌همان ئه‌و وتانه ده‌لیمه‌وه و ئه‌و کرده‌وانه ئه‌نجام‌ده‌م له هه‌موو رکا‌ته‌کانی تری نوێژدا هه‌روه‌کو رکا‌تی یه‌که‌م.

پاش ته‌واو بوونی رکا‌تی دووهم له نوێژی نیوه‌رۆ و عه‌سر و مه‌غریب و عی‌شا؛ و پێش هه‌ستانه‌وه بۆ رکا‌تی سێیه‌م داده‌نیشم بۆ خوێندنی ته‌حیاتی یه‌که‌م -ته‌شه‌هودی یه‌که‌م-، ئه‌میش بریتیه‌ له: (التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَاةُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ) واته: (هه‌موو ستایشی‌کی گه‌وره و به‌ مه‌زن دانان ته‌نها بۆ خ‌وای گه‌وره‌یه، وه‌موو نوێژکردنی‌ک ته‌نها بۆ ئه‌و زاته‌یه، وه‌موو قسه و کرده‌وه‌یه‌کی باش و جوان و خێرکردنی‌ک ته‌نها بۆ ئه‌و زاته به‌ دڵسۆزی ئه‌نجام ده‌دریت، سه‌لام و س‌لاو له سه‌ر تو بئیت ئه‌ی پێغه‌مبه‌ر له گه‌ل ره‌حمه‌ت و به‌ره‌کات و پیرۆزی خ‌وای گه‌وره، و سه‌لام و س‌لاو له سه‌ر ئیمه‌ و له سه‌ر به‌نده چا‌که‌کانی خ‌وای گه‌وره، شاهیدی ده‌ده‌م (دان ده‌نیم) به‌وه‌ی که هه‌یچ په‌رس‌ترای‌یک راست و هه‌ق نبیه‌ که شایه‌نی په‌رس‌تن بئیت جگه‌ له الله، و مو‌حه‌مه‌د -صلی الله علیه و سلم- پێغه‌مبه‌ر و نیردراوی خودایه). پاشان بۆ ئه‌نجامدانی رکا‌تی سێیه‌م هه‌له‌ده‌ستم. پاش ته‌واو بوونی کو‌تا رکا‌ت له هه‌موو نوێژیکدا داده‌نیشم بۆ خوێندنی ته‌شه‌هودی -ته‌حیاتی- کو‌تایی، ئه‌میش بریتیه‌ له: (التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَاةُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ) واته: (هه‌موو ستایشی‌کی گه‌وره و به‌ مه‌زن دانان ته‌نها بۆ خ‌وای گه‌وره‌یه، وه‌موو نوێژکردنی‌ک ته‌نها بۆ ئه‌و زاته‌یه، وه‌موو قسه و کرده‌وه‌یه‌کی باش و جوان

وخیرکردنیک تهنها بۆ ئەو زاته به دلسۆزی ئەنجام دهریت، سه‌لام و سلاو له سه‌ر تو بیت ئەه‌ی پیغه‌مبه‌ر له‌گه‌ڵ رحمه‌ت و به‌ره‌کات و پیرۆزی خوی گه‌وره، و سه‌لام و سلاو له سه‌ر ئیمه‌ و له سه‌ر به‌نده‌ چاکه‌کانی خوی گه‌وره، شاهیدی دده‌م به -دان ده‌نیم- به [لا إله إلا الله و محمد رسول الله] واته: [به‌وه‌ی که هیچ په‌رستراویک راست و هه‌ق نبیه‌ جگه‌ له الله، و موحه‌مه‌د -صلی الله علیه وسلم- پیغه‌مبه‌ر و نیردراوی خودایه‌]، خودایه‌ و هه‌س‌ف و ستایشی موحه‌مه‌د و بنه‌مه‌اله‌ و شوینکه‌وتوانی بکه‌ -صلی الله علیه وسلم- هه‌روه‌کو چۆن و هه‌س‌ف و ستایشی ئیبراهیم و بنه‌مه‌اله‌ و شوینکه‌وتوانیت کرد -علیه السلام-، و به‌ره‌که‌ت و پیرۆزی برژینه‌ سه‌ر موحه‌مه‌د و بنه‌مه‌اله‌ و شوینکه‌وتوانی -صلی الله علیه وسلم- هه‌روه‌کو چۆن به‌ره‌که‌تت رژانه‌ سه‌ر ئیبراهیم و بنه‌مه‌اله‌ و شوینکه‌وتوانی -علیه السلام-.

هه‌نگاوی 12: پاش ئەوه سه‌لام دده‌م به لای راسته‌وه‌ و ده‌لنیم: (السلام علیکم ورحمة الله)، و سه‌لام دده‌م به لای چه‌مه‌وه‌ و ده‌لنیم: (السلام علیکم ورحمة الله)، که نه‌ه‌تم ده‌رچوونه‌ له نوێژکردن، و پاش ئەم سه‌لامدانه‌وه‌یه‌ کۆتاییم به ئەنجامدانی نوێژ هینا.

بالاپوشی ئافرەتی مسولمان

خوای گەوره ده‌فەر مویت:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلْبَابِهِنَّ ذَلِكِ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾
[الأحزاب: 59]

واته: (ئەه‌ی پێغه‌م‌ب‌ەر -صلی الله علیه وسلم- بلی به‌ هاوسەرانت و به‌ کچانت و به‌ ئافرەتانی برواداران با عابا و بالاپوشه‌کانیان بدن به‌سەر خۆیاندا (خۆیان و جوانیانی پێدابیوشن) ئەوه‌ نزیک‌تره‌ بناسرین (به‌ داوین پاک) تا به‌هۆیه‌وه‌ ئازار نەدرین و خودا لێبوورده‌ و میهره‌بانه‌) [الأحزاب: 59]. خوای گەوره‌ واجب‌ی کردووه‌ له‌سەر ئافرەتی مسولمان که‌ بالاپوشی شەری بیوشیت و شەرم‌گەمی (عەرەتی) دابیوشیت و هەموو لاشە‌ی دابیوشیت له‌و پیاوانە‌ی که‌ نامەحرەمن به‌و جله‌ شەریه‌ی که‌ بلاوه‌ له‌ ولاته‌که‌یدا، و ناییت بالاپوشیه‌که‌ی لابادات مه‌گەر له‌ پێش می‌ردی یان مه‌حره‌مه‌کانی نه‌بیت؛ مه‌حره‌مه‌کانیش ئەوانەن که‌ حەرامه‌ ئافرەتی مسولمان هاوسەرگیریان له‌گه‌ڵدا بکات به‌ شیوه‌یه‌کی هه‌تاهه‌تایی، ئەوانیش بریتین له‌: (باوک به‌ره‌و سه‌ره‌وه‌*، و کور به‌ره‌و خواره‌وه‌*، و مام و خال و برا و کوری برا و کوری خوشک، و می‌ردی دایک، و باوکی می‌رد به‌ره‌و سه‌ره‌وه‌، و کوری می‌رد به‌ره‌و خواره‌وه‌، برای شیریی و می‌ردی شیرپێدر، ئەوه‌ی به‌هۆی ر‌م‌چ‌ه‌له‌که‌وه‌** ده‌بیته‌ مه‌حرەم به‌هه‌مان شیوه‌ به‌هۆی شیرپێدانه‌وه‌ ده‌بیته‌ مه‌حرەم) * [به‌ره‌و سه‌ره‌وه‌: مه‌به‌ست باوکی باوک و باپیری باوک و به‌و شیوه‌یه‌]، * [به‌ره‌و خواره‌وه‌: مه‌به‌ست کوری کور، و به‌و شیوه‌یه‌]، * [به‌هۆی ر‌م‌چ‌ه‌له‌که‌وه‌: مه‌به‌ست ئەوه‌یه‌ که‌سیک بێتیه‌ مه‌حرەم به‌هۆی

بوون له دایک و باوکێکهوه، یان تهنها له لایه‌نی دایکه‌وه یان تهنها له لایه‌نی
[باوکه‌وه]

وده‌بییت ئافره‌تی مسولمان ڕه‌چاوی هه‌ندی‌ک ڕیسا بکات له پۆشاکیدا، که
بریتین له:

یه‌که‌م: پێویسته پۆشاکه‌که هه‌موو لاشه‌ی دابپوشیت.

دووه‌م: نابیت ئه‌و پۆشاکه بۆ ئه‌وه له‌به‌ر بکریت بۆ ئه‌وه‌ی ئافره‌ت خۆی پێ
براز ینننه‌وه.

سێیه‌م: نابیت تهنک بییت به‌ شێوه‌یه‌ک که لاشه‌ و پێستی دهر‌بخات.

چواره‌م: پێویسته فر‌او‌ان بییت و ته‌سک نه‌بییت که وه‌سفی لاشه‌ی بکات.

پنجه‌م: نابیت بۆ‌ندار بییت (نابیت بۆ دهر‌موه‌ی مأل بۆن له‌ خۆی بدات).

شه‌شه‌م: نابیت له‌ پۆشاکێ پیاوان بچیت.

هه‌وته‌م: نابیت له‌ پۆشاکێ ئافره‌ته‌ کافره‌کان بچیت له‌و پۆشاکانه‌ی که بۆ
په‌رسنه‌کانیان یان بۆ جه‌ژنه‌کانیان له‌به‌ری ده‌که‌ن.

له‌ سیفه‌ته‌کانی ئیماندار

خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌ر مویت:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ

عَآيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾﴾ [الأفال: 2]

واته: (بێگومان ئه‌وانه بر‌وادارن که کاتیک باسی خودا کرا و ناوی
هێنرا دلایان ده‌ترسیت و ترسی لێ ده‌نیشیت، و کاتیکیش ئایه‌ته‌کانی خودا

بخویندریتهوه به سهریاندا بروایان (پیی) زیاد ده‌بیت و ههر ته‌نها پشت به پهر و هر دگاری خویان ده‌به‌ستن) [الأفئال: 2].

- له و ته و قسه‌کانیدا راست‌گویه و درۆ ناکات.

- په‌یمان ده‌باته سهر و جیبه‌جیی ده‌کات.

- له کاتی ناکۆکی و دوو بهر مه‌کیدا سته‌م ناکات و له هه‌ق و راستی لانا‌دات و جنیو نادات.

- خیانه‌ت له سپارده و ئەمانه‌ت ناکات ئەگه‌ر پیی بسپێردریت.

- ئەوه‌ی بۆ خو‌ی پیی خو‌شه؛ بۆ برای مسو‌لمانیشی پیی خو‌شه.

- به‌خشنده‌یه.

- چاکه‌کاره بهر امبه‌ر خه‌لکی.

- په‌یوه‌ندی خزما‌یه‌تی ده‌گه‌یه‌نیت.

- رازیه سه‌باره‌ت به قه‌زا و قه‌ده‌ری خوای گه‌وره و سوپاسی خودا ده‌کات

له کاتی خو‌شی و ئاسووده‌بیدا، و ئارام و سه‌بر ده‌گریت له کاتی نارمه‌حتی و ناخو‌شیدا.

- سیفه‌تی شه‌رم کردنی تێدایه.

- به ره‌حم و به‌زه‌یه‌یه بهر امبه‌ر بوونه‌مه‌ر مه‌کان.

- دلێ پاکه و سه‌لامه‌ت و دووره له رق و کینه، و ئەندامه‌کانی دوورن له

ده‌ستدریژی کردنه سهر خه‌لکی به ناهه‌ق.

- له خه‌لکی خو‌ش ده‌بیت.

- ریبیا (سوو) ناخوات و مامه‌له‌ی پیوه ناکات.

- زینا (داوین پیسی) ناکات.

- ئاره‌ق (سه‌ر خو‌ش‌که‌ر مه‌ه‌کان) ناخواته‌وه.

- چاکه‌کاره به‌رامبه‌ر در اوس‌تیکانی.

- سته‌م و خیانته‌ت ناکات.

- دزی و فیل ناکات.

چاکه‌کاره به‌رامبه‌ر دایک و باوکی، نه‌گه‌ر چیش مسوڵمان نه‌بن، وله شتتیک که سه‌ر پێچیکردنی فه‌رمانه‌کانی خودا نه‌بیت؛ گوێرایه‌لیان ده‌بیت.

- منداله‌کانی په‌روه‌رده ده‌کات له‌سه‌ر چاکه‌کاری، و فه‌رمانیان پێده‌کات به ئه‌نجامدانی واجبه شه‌رعه‌کان، و نه‌هییان لێده‌کات له‌ گوناوه‌کان و تاوانه‌کان و په‌هوشته ناشیرینه‌کان.

- نابیت مسوڵمان خو‌ی بچوینیت به کافره‌کان له: تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی ناینه‌کانیان یان مامه‌له و هه‌لسوکه‌وت و جلێک که تایبه‌ته به ئه‌وان.

ئاسووده‌یی و دلخۆشی من له ئاینی ئیسلامدایه

خوای گه‌وره ده‌فهر مویت:

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْتَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [النحل: 97]

واته: ﴿هه‌رکەس له نیر یان له می کرده‌وی چاکی ئەنجامدایت یان ئەنجامی بدات و بروداریش بوو بیت؛ ئەوا سویند به‌خودا به‌ژیانیکی خۆش ده‌یان ژینین و سویند بیت پاداشتیان به‌هینه‌وه به‌چاکتر له‌وهی که ئەوان ئەنجامیان دهدا﴾. [النحل: 97]. په‌یوه‌ندی راسته‌خۆی مرۆف له‌گه‌ل په‌روه‌ردگار به‌ بی بوونی هیچ ناوه‌ندیک له‌ مردوو‌مه‌کان و بته‌کان؛ گه‌وره‌ترین هۆکاره‌ بۆ ئاسووده‌ بوون و سینگ فراوانی و دلخۆشی مرۆف، و خوای گه‌وره له‌ قورنایی په‌روژدا باسی ئەوه ده‌کات که ئەو زاته مه‌زنه هه‌میشه نزیکه له‌ به‌نده‌کانی و نزاکانیان ده‌بیسیتیت و وه‌لامیان دهداته‌وه، هه‌روه‌کو خوای گه‌وره ده‌فهر مویت:

﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۗ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ﴾ [البقرة: 186]

واته: ﴿هه‌رکاتیک به‌نده‌کانی من په‌رسیاریان لی کردیت ده‌باره‌ی من ئەوا بی‌گومان من لێیانه‌وه نزیکم و نزای نزاکاران گیرا ده‌که‌م هه‌رکاتیک هاوار و نزام لێیکه‌ن ده‌ی با ئەوانیش به‌ده‌نگ منه‌وه بین و بروام په‌یه‌نین بۆ ئەوه‌ی په‌یگای راست به‌دۆزنه‌وه﴾ [البقرة: 186]، و خوای گه‌وره -سبحانه و تعالی- فه‌رمانی په‌یمان کردوو به‌پارانه‌وه

وداواکردن لێی، وئەم فەرمانەیی بە مەزنترین پەرستنه‌کان داناوێ که ده‌هۆیه‌وه مسولمان له پەرورده‌گاری نزیک ده‌بێته‌وه، خوای گه‌وره ده‌فهرمویت:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي

سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ [غافر: 60]

واته: ﴿پەرورده‌گارتان فەرموویه‌تی: لێم بپارینه‌وه وه‌لامتان ده‌ده‌مه‌وه﴾ [غافر: 60]، مسولمانی چاک به‌رده‌وام بپووستی به پەرورده‌گاری هه‌یه، وه‌مبیت به‌رده‌وام ده‌ستی رابخات و نزا و دو‌عا بکات، و پووسته هه‌ولبات به خودا نزیک ببێته‌وه به پەرستنه چاکه‌کان.

خوای گه‌وره ئێمه‌ی هه‌ینایه بوونه‌وه له‌م گه‌ردوونه‌دا بۆ حکمه‌ت و مه‌به‌ستێکی مەزن و ئێمه‌ی دروست نه‌کردوه بۆ گالته‌ و گه‌پ؛ و مه‌به‌سته‌که‌ش بریتیه له پەرستنی خودا به بی‌ بریاردانی هه‌چ شه‌ریک و هاو‌به‌شێک له پەرستنی‌دا، و شه‌ریعه‌ت و ئاینیکی بۆمان بریارداوه که گشتی‌گه‌ره و هه‌موو کاروباره‌کانی تاییه‌ت و گشتی ژيانمان ریک‌ده‌خات، و به‌م شه‌ریعه‌ته‌ دادپه‌روه‌ره گرن‌گه‌رتین شته‌کانی ژيانمانی پاراستوه که ئه‌وانیش بریتین له ئاین و نه‌فس و ناوبانگ (شه‌ره‌ف) و ئه‌ق‌ل و سامان، و ئه‌وه‌ی ژيانی به پێی شه‌ریعه‌تی ئیسلام بیت که فەرمانه‌کان جیبه‌جی بکات و خۆی له نه‌هێ لیکراوه‌کان به دوور بگه‌ریت و ئه‌نجامیان نه‌دات ئه‌وا ئه‌م گرن‌گه‌یه‌ی ژيانی پاراستوه و بی‌ گومان به ئاسووده‌یی ده‌ژیت.

و په‌په‌وه‌ندی مسولمان به پەرورده‌گاریه‌وه هۆکاره بۆ هه‌یمنی و دلنایایی و ئارامی نه‌فس و ده‌روون، و هه‌سته‌کردن به سه‌کینه‌ت و هه‌یوری و ئاسایش و ئاسووده‌یی، و هه‌سته‌کردنه به‌وه‌ی که خودا به‌نده‌ی ئیماندار ده‌پاریزیت و سه‌ری ده‌خات، خوای گه‌وره ده‌فهرمویت:

﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ ءَامَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ...﴾ [البقرة: 257]

واته: (خودا دۆست و پشتیوانی ئەوانه‌یه که پر وادارن دهریان ده‌هێنیت له تاریکستانی کوفر و بیباوه‌ری بۆ نور و پرووناکی باوه‌ر (ئیمان) و پڕینمونی) [البقرة: 257].

ئهم په‌یوه‌ندییه مه‌زنه حاله‌تیکی و یژدانیه له نه‌فسی مروّفا که هۆکاری هینانی ئاسووده‌یی و دل‌رفینین بۆ دهر وونی ئیماندار به‌هۆی په‌رسنتی خودای مه‌یهره‌بانه‌وه، و تامه‌زۆ بوون به‌ گه‌یشتن بۆ لای په‌روه‌ر دگار و له‌مان به‌ره‌و ئاسمانی به‌خته‌وه‌ری ده‌فرن به‌هۆی ئەو دل‌خۆشی و چیژه ئیمانیه‌ی که هه‌ستی پێده‌کهن.

چیژ و تامی ئیمان هه‌رگیز خۆشیه‌که‌ی وه‌سف نا‌کریت و ته‌نها ئەو که‌سانه‌ چیژی لێ ده‌بینن که واحبه‌کان و په‌رسنته‌کان ئەنجام‌ده‌دن و خۆیان دوور ده‌خه‌نه‌وه له خراپه و تاوانه‌کان، بۆیه پێغه‌مبه‌ر موحه‌مه‌د -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: (ذاق طعم الإیمان من رضي بالله رباً وبالإسلام ديناً وبمحمد رسولاً) واته: (تامی ئیمان -باوه‌ر- ده‌چیژیت ئەو که‌سه‌ی که رازی به‌وه‌ی که -الله- په‌روه‌ر دگاری بیت، و ئیسلام ئایینی (ئیسلام به‌نامه‌ی ژینای) بیت، و موحه‌مه‌د پێغه‌مبه‌ری بیت -که گوێرایه‌لی بکات له فه‌رمان و نه‌هی لێ‌کراوه‌کاندا-).

به‌لێ ئەگه‌ر مروّف هه‌ست بکات به‌رده‌وام له به‌رامبه‌ر په‌روه‌ر دگاری راوه‌ستاوه، و ناو و سیفاته‌کانی خودا بنا‌سیت و لێیان تییگات، ئەوا خودا ده‌په‌رسنتیت و ه‌کو ئەوه وایه ببینییت، و له په‌رسنته‌کانیدا دلسۆز ده‌بیت بۆ خوای گه‌وره، و ته‌نها مه‌به‌ستی ره‌زانه‌دی خودایه له هه‌موو کرده‌وه‌یه‌کدا؛ ئەگه‌ر وا بیت ئەوا ژینای ئاسووده له‌م دونیایه‌دا و له روژی دوايشدا خیر و خۆشی بۆ ده‌بیت.

ته‌نامه‌ت موسیبه‌ت و ناخوشیه‌کانی ژبانی دونیا کاتیک ڕووده‌ده‌ن ئه‌وا ئاگر وتین و گهرمیه‌که‌ی ده‌کوژتیه‌وه به‌ سارد و فینکی دلنیا‌یی ویه‌قین، و پێویسته‌ هه‌مد و سوپاسی خودا بکریت له‌سه‌ر هه‌موو قه‌ده‌ره‌کانی خێر و شه‌ریان، و پێویسته‌ مسوڵمان له‌ ئه‌وپه‌ری ڕه‌زامه‌ندیدا بئیت سه‌باره‌ت به‌ ئه‌و شتانه‌ی له‌ قه‌ده‌ردا نووسراون و به‌سه‌ریدا ڕووده‌ده‌ن.

ئه‌و شته‌ی که‌ پێویسته‌ مسوڵمان زۆر سوور و پێداگیر بئیت له‌سه‌ر ئه‌ه‌جمادانی بۆ ئه‌وه‌ی دلخۆشی و ئارامی و دلنیا‌یی زیاد بئیت بریتیه‌ له‌ زۆر یاد کردنی خوای گه‌وره‌ -سبحانه‌ و ته‌عالی-، و خویندنی قورئانی پیرۆز، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموئیت:

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾

[الرعد: 28] ﴿٢٨﴾

واته: ﴿ئه‌وانه‌ی که‌ به‌روایان هه‌یناوه‌ و دلیان ئارام ده‌بئیت به‌ یادی خودا ئاگادار بن ته‌نها هه‌ر به‌ یادی خودا دل‌ه‌کان ئارام ده‌گرن﴾ [الرعد: 28]. هه‌تا مسوڵمان زیاتر زیکر و یادی خودا بکات و زیاتر قورئان بخوینیت ئه‌وا په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ خودا به‌هه‌یتر ده‌بئیت، و نه‌فس و ده‌روونی پاک‌ده‌بێتیه‌وه‌ و ئیمانی به‌هه‌یتر ده‌بئیت. هه‌روه‌ها پێویسته‌ له‌سه‌ر مسوڵمان که‌ فیری ئاینه‌که‌ی بئیت له‌ سه‌رچاوه‌ دروست و سه‌حیه‌که‌انه‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ی به‌ چاو ڕۆشنیه‌وه‌ خوای گه‌وره‌ بپه‌رسنیت، پێغه‌مه‌به‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رموئیت: (طلب العلم فريضة على كل مسلم) واته: (گه‌ران به‌ دوا‌ی و فیربوونی زانستی شه‌رعی فه‌رزه‌ له‌سه‌ر هه‌موو مسوڵمانیک)، و ده‌بئیت مسوڵمان ملکه‌چ بئیت بۆ فه‌رمانه‌کانی ئه‌و خودایه‌ که‌ دروست و خه‌لقی کردوه‌، جا ئه‌گه‌ر حیکمه‌ت و داناییه‌که‌ی بزائیت یان نه‌یزائیت، خوای گه‌وره‌ له‌ قورئانی پیرۆزدا ده‌فه‌رموئیت:

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَىٰ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ

الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ ۗ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا ﴿٣٦﴾

[الأحزاب: 36]

واته: ﴿بو هیچ پیاو و نافرہنتیکی باوہ‌ردار نییہ کاتیک خوا و پیغہمبہرہ‌کھی بریاری ہر کار نیکیان دا (بو یان نییہ) کہ سہریشک بن لہ کار مہکیاندا و ہر کہس سہر پیچی فہرمانہ‌کانی خودا و پیغہمبہرہ‌کھی بکات تہوہ بہ راستی گومرا بووہ بہ گومرا بوونیکی ئاشکرا﴾ [الأحزاب : 36].

وصلی اللہ وسلم علی نبینا محمد و علی آلہ وصحبہ أجمعین.

ناوهرۆك

- 1 پوخته‌یه‌کی به‌سوود بۆ که‌سینک تازه مسوڵمان بوو بیت
- 3 پینشه‌کی
- 5 په‌روه‌ر دگارم (الله) یه
- 9 پیغه‌مبهری من موحه‌مه‌ده- صلی الله علیه وسلم-
- 11 قورئانی پیروژ وته وقسه‌ی په‌روه‌ر دگارمه
- 12 فیری پایه‌کانی ئیسلام ده‌بم
- 18 پایه‌کانی ئیمان (باوهر) فیر ده‌بم
- 26 فیری ده‌ستنوێژگرتن ده‌بم
- 31 مه‌سح کردن له‌سه‌ر خوف (گۆره‌وی پیستی) و گۆره‌وییه‌کان
- 33 خوشۆردن (غوسل)
- 34 ته‌یه‌موم کردن:
- 35 چۆنیه‌تی ئەنجامدانی نوێژکردن فیر ده‌بم
- 41 بالاپۆشی ئافره‌تی مسوڵمان
- 45 ئاسووده‌یی و دلخۆشی من له ئاینی ئیسلامدایه
- 50 ناوهرۆك

موسوعة المصطلحات الإسلامية
TerminologyEnc.com

موسوعة تضم ترجمات المصطلحات
الإسلامية وشروحها بعدة لغات

موسوعة الأحاديث النبوية
HadeethEnc.com

موسوعة تضم ترجمات للأحاديث
النبوية وشروحها بعدة لغات

موسوعة القرآن الكريم
QuranEnc.com

موسوعة تضم تفاسير وتراجم
موثوقة لمعاني القرآن الكريم

IslamHouse.com

مرجعية مجانية إلكترونية
موثوقة للتعريف بالإسلام

منتقى
المحتوى الإسلامي

موسوعة تضم المنتقى من
المحتوى الإسلامي باللغات

تحت الإسلام تحت 100 بأكثر من لغة

جمعية خدمة المحتوى
الإسلامي باللغات

جمعية الدعوة
وتوعية الجاليات بالربوة

